

**DIFFERENTIERET VEDLIGEHOLDELSE
OG BRUG AF KIRKEBYGNINGER**

2023

HVEM ER JEG?

Restaureringsarkitekt

...

Exners tegnestue m.fl.

...

Underviser på arkitektskolen

...

Ph.d. Den Middelalderlige Landsbykirke

...

**Projektleder FUV:
Differentieret Vedligeholdelse
af Kirkebygninger**

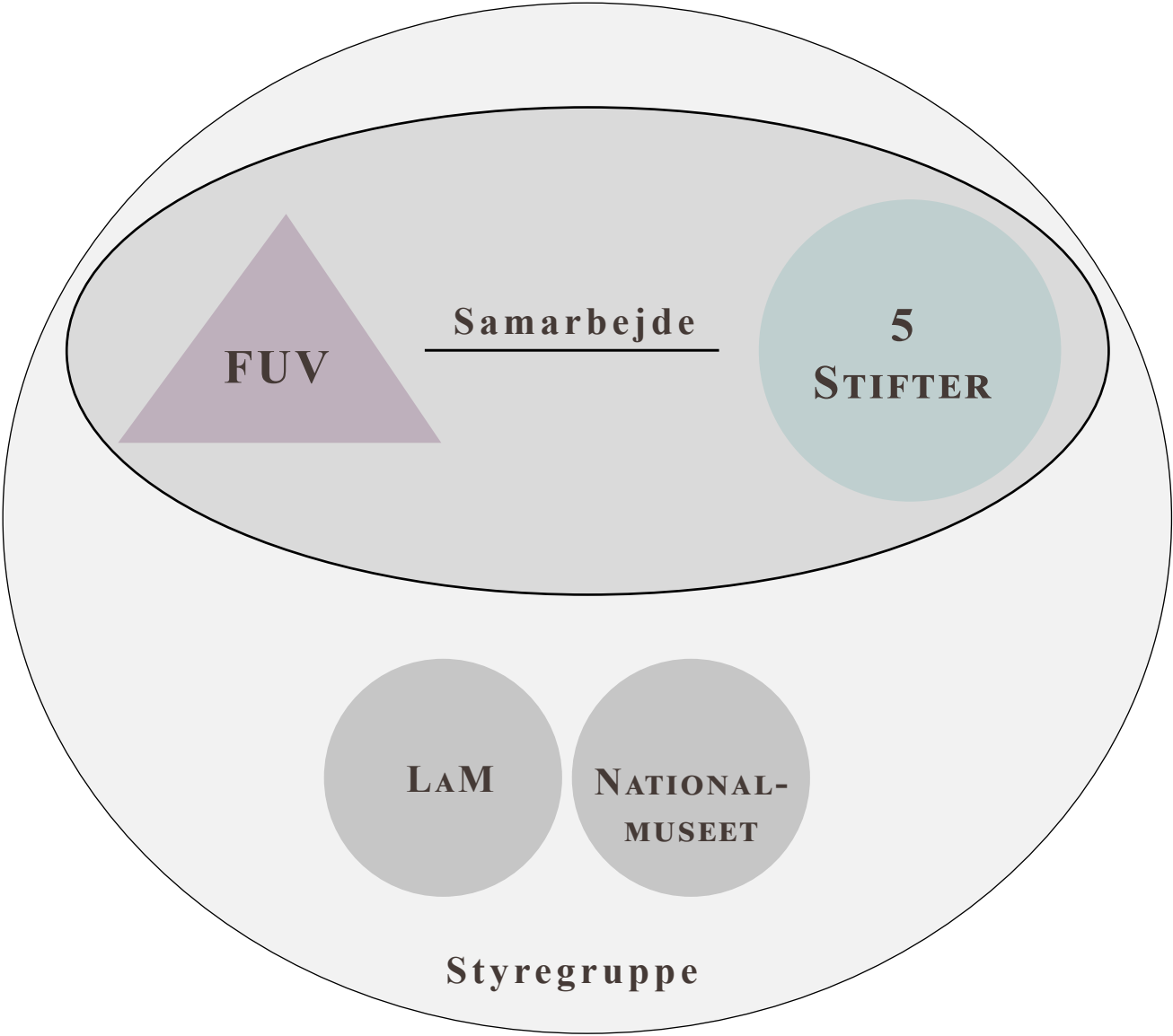
...

**Særlig bygningskyndig konsulent,
Aarhus Domprovsti**

...

PROJEKTETS ORGANISERING

Stifter

LOLLAND-FALSTER

ROSKILDE

AALBORG

RIBE

VIBORG

5 provstier

→ Lolland Østre

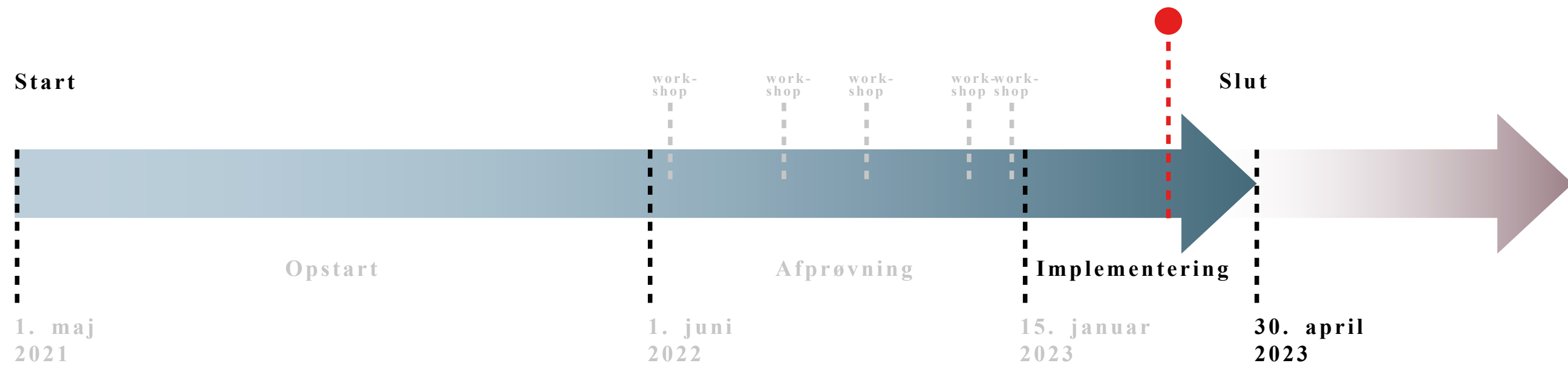
→ Kalundborg

→ Morsø

→ Varde

→ Salling

STATUS PÅ PROJEKTET - TIDSPLAN

BAGGRUND OG FORMÅL

Baggrund

Der opleves – særligt i tyndt befolkede områder - en stor kløft mellem kravene til vedligeholdelse af kirkerne og de lokale, menneskelige og økonomiske ressourcer.

Formål

Projektets formål er at mindske kløften mellem krav og ressourcer. Dette skal ske gennem dialog og gennem udvikling af nye metoder. Målet med projektet er derfor at udvikle en praksis for fremtidig transparant prioritering af ressourcerne, som både tager højde for kirkernes brug og sikrer deres kulturhistoriske værdier.

Projektet skal give menighedsrådene metoder til i højere grad selv at kunne prioritere ressourcerne.

Slutprodukt

- Metode til kategorisering af kirker
- Strategier for differentieret vedligeholdelse
- Materiale til formidling og implementering af metoden lokalt i menighedsråd og provstier.

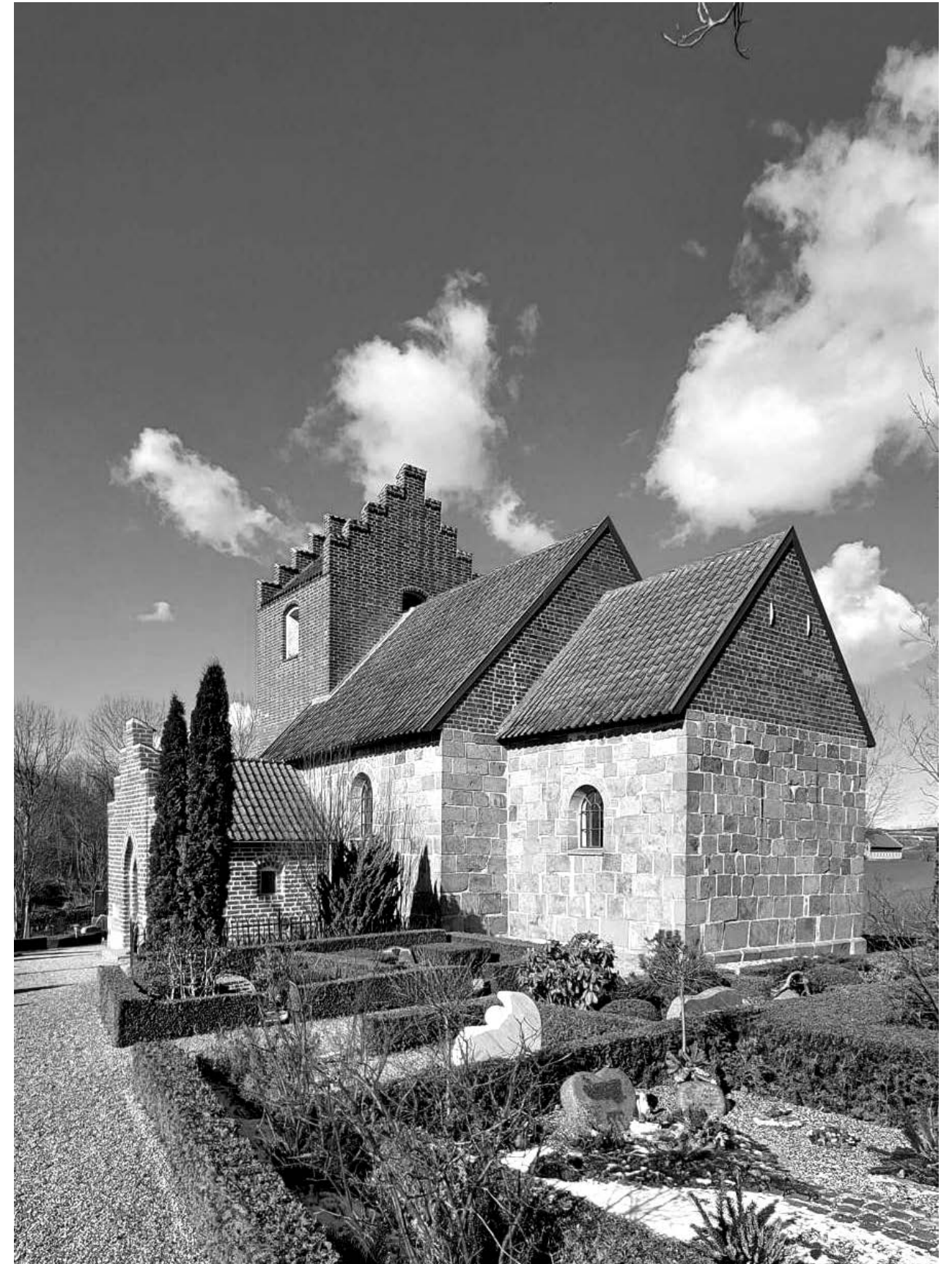
PROJEKTETS PRÆMIS OG AFGRÆNSNING

Projektet arbejder med:

- en model for kategorisering
- selve kirkebygningen og inventaret

Behandler ikke:

- kirkegården
- folkekirkens øvrige bygninger
- økonomien specifikt

DEN AKTUELT PÅTRÆNGENDE SITUATION..

KIRKE & TRO | 22.08.22 KL. 18:55 |

Stigende energipriser presser landsogne: Har ikke råd til at vedligeholde kirker

Voksende udgifter til el og varme får konsekvenser for vedligeholdelse af kulturarv i flere af landets kirker. Biskop opfordrer til national drøftelse af det økonomiske ansvar for kulturarv

KIRKE & TRO | 17.08.22 KL. 20:45 |

Højere energipriser presser menighedsråd: Bør kirken slukke for varmen?

Tårnhøje udgifter til varme sætter folkekirken i et dilemma: Skær i de kirkelige aktiviteter eller hæv kirkeskatten

Sogne indstiller sig på en anderledes vinter med færre gudstjenester

Biskop Marianne Gaarden har givet sit stift lov til at skrue ned for antallet af gudstjenester vinteren over. Det er flere pastorater allerede i fuld gang med

Kirke lukker efter tredoblet varmeregning

Gosmer Kirke syd for Aarhus er blevet lukket indtil videre på grund af en markant steget gasregning. Det skriver

Horsens Folkeblad. Sidst

det 56.578 kroner at var

kirke op med gas, ,em i o

en regning steget til 14.

INTERVIEW | 29.09.22 KL. 15:29 |

Ribe-biskop om energikrise: Færre gudstjenester er ikke løsningen

Biskop over Ribe Stift Elof Westergaard vil ikke gøre som sin
ers Stift og give dispensation til at skrue ned
nester for at spare på strømmen

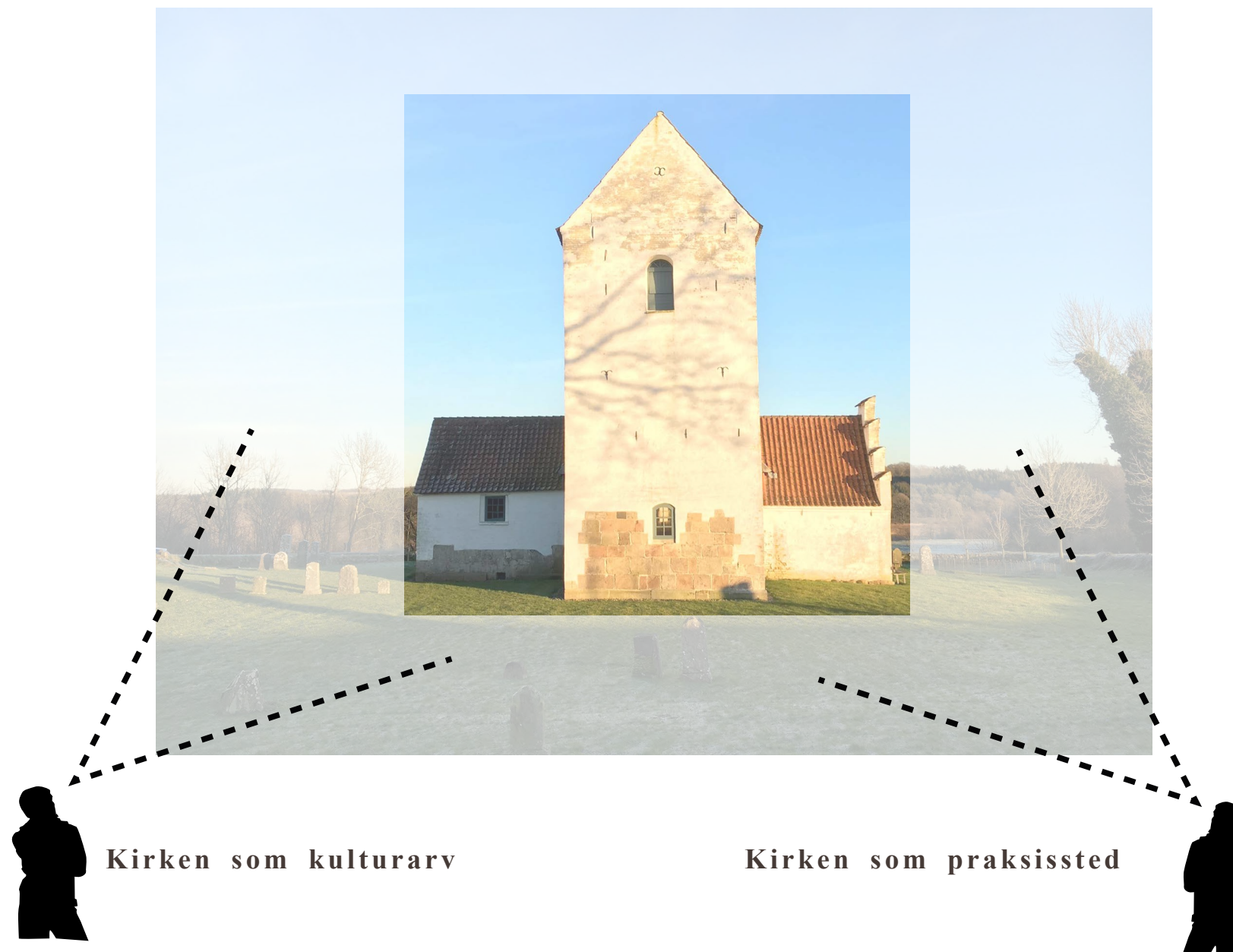
KIRKE & TRO | 22.09.22 KL. 16:00 |

Opfordring: Luk kirker for vinteren og spar penge

Hvis folkekirken virkelig vil spare på el og varme, skal den vinterlukke nogle af de kirker, hvor der er lav aktivitet, siger eksperter. Biskop bakker op om at lukke kirker, hvis initiativet kommer fra provstierne selv

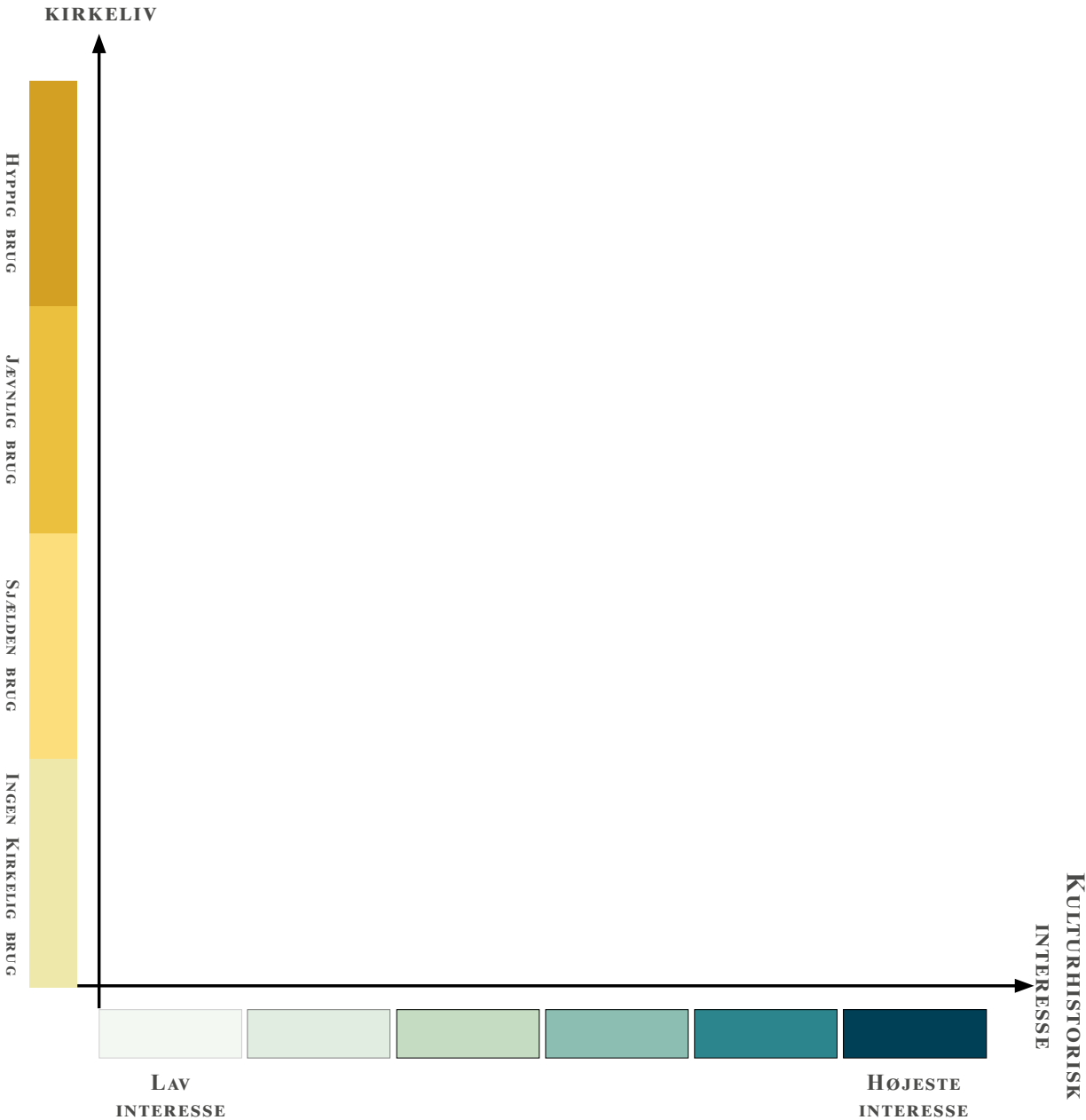
KIRKENS BETYDNING - FLERE PERSPEKTIVER!

MODELLENS PARAMETRE

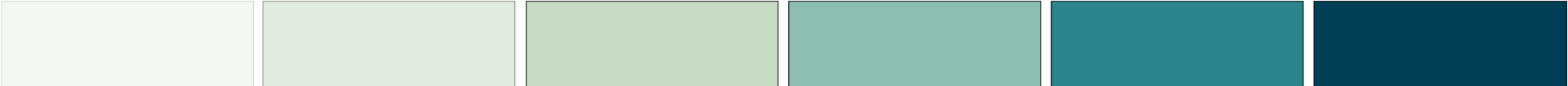
Kirkeliv og kulturhistorisk interesse som de styrende parametre

- Kategoriseringen fremkommer i krysfeltet mellem brug og kulturhistorisk interesse
- Menighedsrådet kan selv vurdere kirkelivet
- Nationalmuseet eller anden særligt bygningskyndig fagperson skal forestå vurderingen af kulturhistorisk interesse

DET KULTURHISTORISKE PARAMETER

Vurderes af Nationalmuseet, Kgl. bygningsinspektører eller anden fagkyndig konsulent

Lav interesse

Højeste interesse

DEN KULTURHISTORISKE SCREENING

Gennemgang af kirken

Fremhævelse af vigtigste elementer

Grundig gennemgang af kirken, hvor de vigtigste og mest betydningsfulde elementer fremhæves

Kategorisering

Kategoriseringen er en overordnet ’grovsortering’, men det vil altid være vigtigt at lade denne være suppleret af den grundige gennemgang, så man ved, hvordan man bedst prioriterer midlerne indenfor den enkelte kirke.

En kirke kan have en samlet lav kategorisering, men stadig have enkelte meget vigtige eller værdifulde elementer.

På samme vis kan en kirke have en høj kategorisering, men eksempelvis have et interiør af mindre interesse.

Behov

Intervaller for udbedringsbehov

1. Meget væsentligt/akut behov for udbedring
2. Væsentligt behov for udbedring
3. Behov for udbedring
4. Mindre behov for akut udbedring.

NOTAT

VEDR. BEVARINGSVÆRDIER

Forskning, Samling og Bevaring
Middelalder, Renæssance og Numismatik
Sagsbehandler:
Morten Larsen, +45 41206705

XXX Kirke

XXX Herred, XXX Amt
XXX Provsti, XXX Stift

Baggrund for notatet:
XXX

Vedr. notatets anvendelse:
Dette notat har til hensigt at klarlægge, hvilke antikvariske værdier der findes i kirkens bygning og inventar. Notatet er ikke en prioriteret liste over bevaringsværdierne, men er udarbejdet for at anskueliggøre overfor menighedsråd og provsti, hvor i kirken, at væsentlige kulturhistoriske værdier findes, og for at oplyse om kirkens bevaringsværdier forud for projektering af vedligehold og anvendelse.

Kort præsentation af kirken:
XXX

FREMHÆVEDE BEVARINGSVÆRDIER

Landskabelig placering, kirkegården, dens bygninger og afgrænsning:
[dige, bygninger/elementer på kirkegården, fredninger]

Kirkebygningen:
Facader (ydre/indre):
Døre, vinduer, nicher:
Tagværk:
Kalkmalerier:
Bygningsarkæologiske spor:
Arkitekturhistorie:
Arkitektur og æstetik (eksteriør): KBI

Kirkens inventar:
Alterbord, altertavler
Korbuekrucifikser, løse figurer
Prædikestol
Døbefont
Stoleværk
Særlige inventarstykker
Arkitektur og æstetik (interiør): KBI

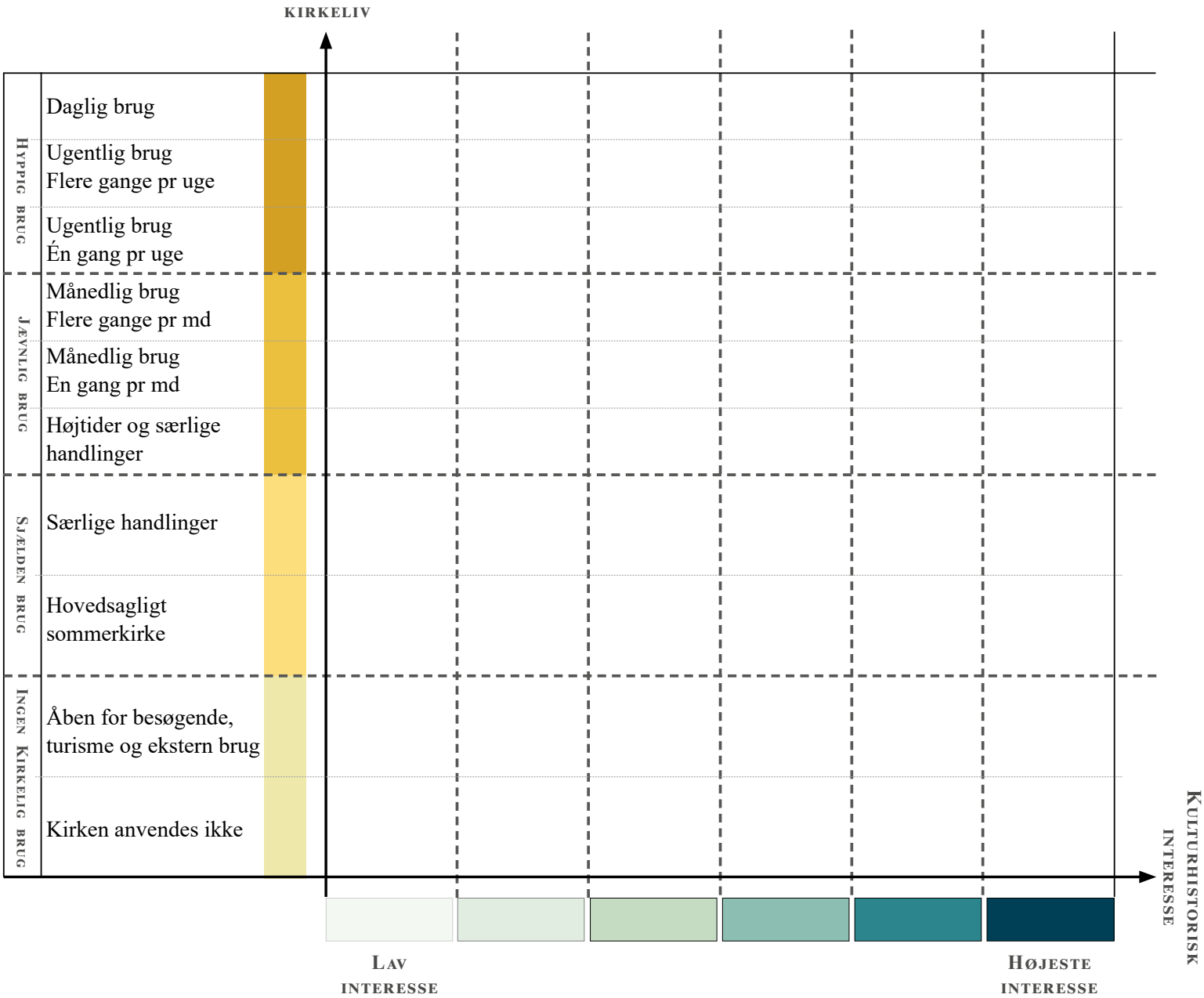

KIRKELIVET

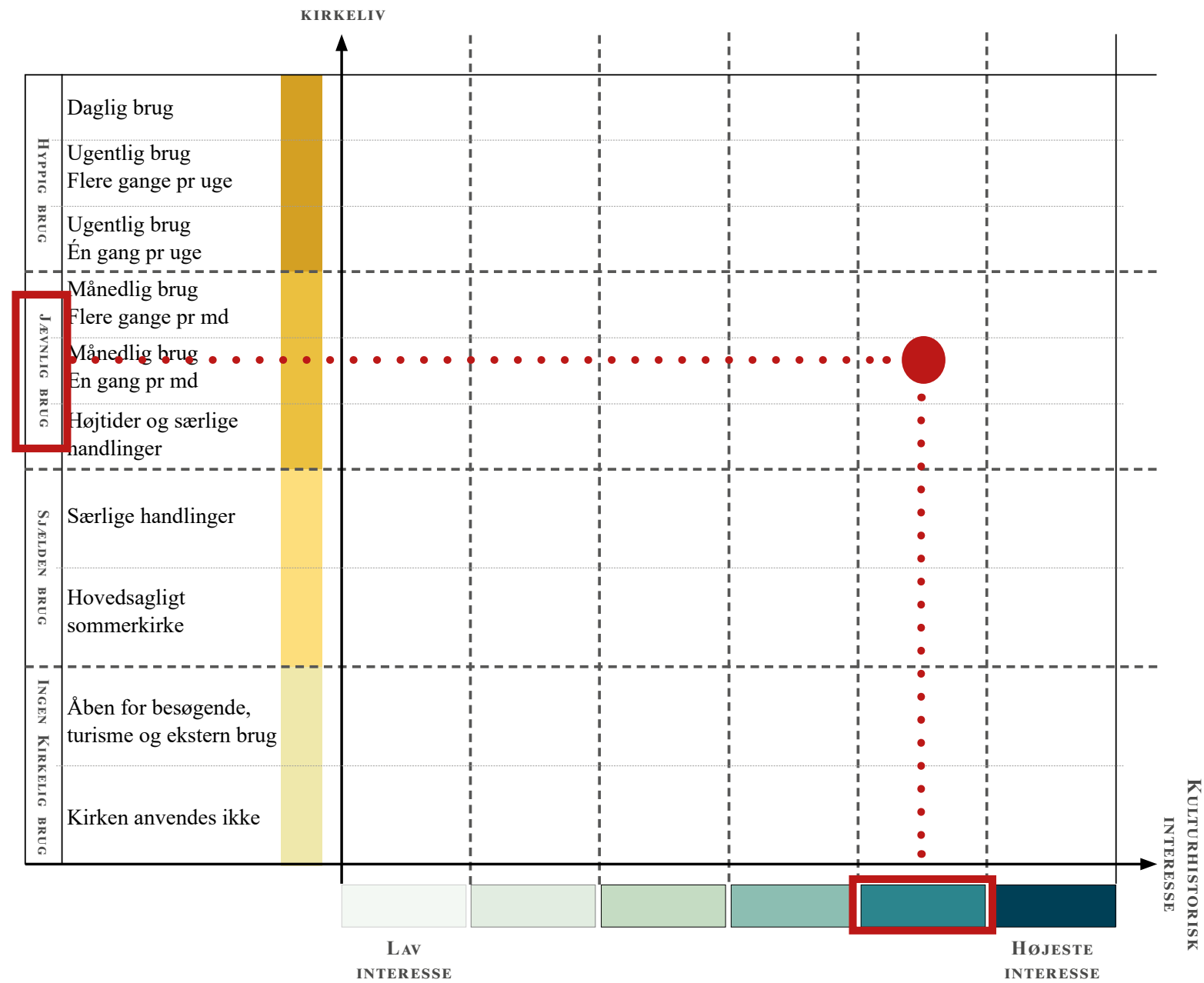
Vurderes af menighedsrådet selv

HYPPIG BRUG	Daglig brug	
	Ugentlig brug Flere gange pr uge	
	Ugentlig brug Én gang pr uge	
JÆVNIG BRUG	Månedlig brug Flere gange pr md	
	Månedlig brug Én gang pr md	
	Højtider og særlige handlinger	
SJÆLDEN BRUG	Lejlighedskirke	
	Hovedsagligt sommerkirke	
INGEN KIRKELIG BRUG	Åben for besøgende, turisme og ekstern brug	
	Kirken anvendes ikke	

MODELLEN I SIN HELHED

MODELLEN I SIN HELHED

**FREMTIDIGE STRATEGIER
OG VEDLIGEHOOLD**

STRATEGIER

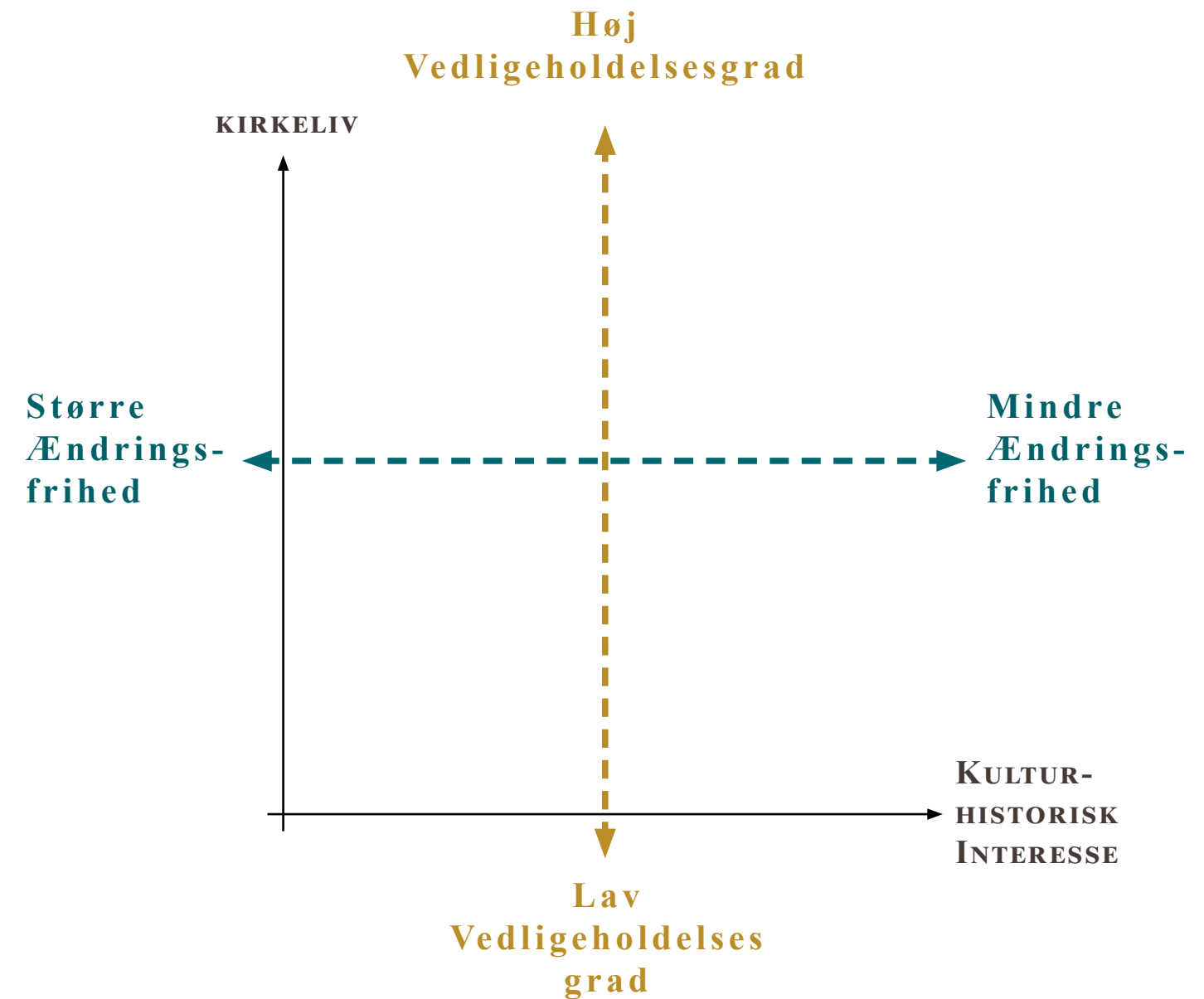
Grundpræmis for strategierne

- Sammenhæng mellem kirkeliv og *vedligeholdelsesgrad*
- Sammenhæng mellem *graden af kulturhistorisk interesse* og *friheden til ændringer*

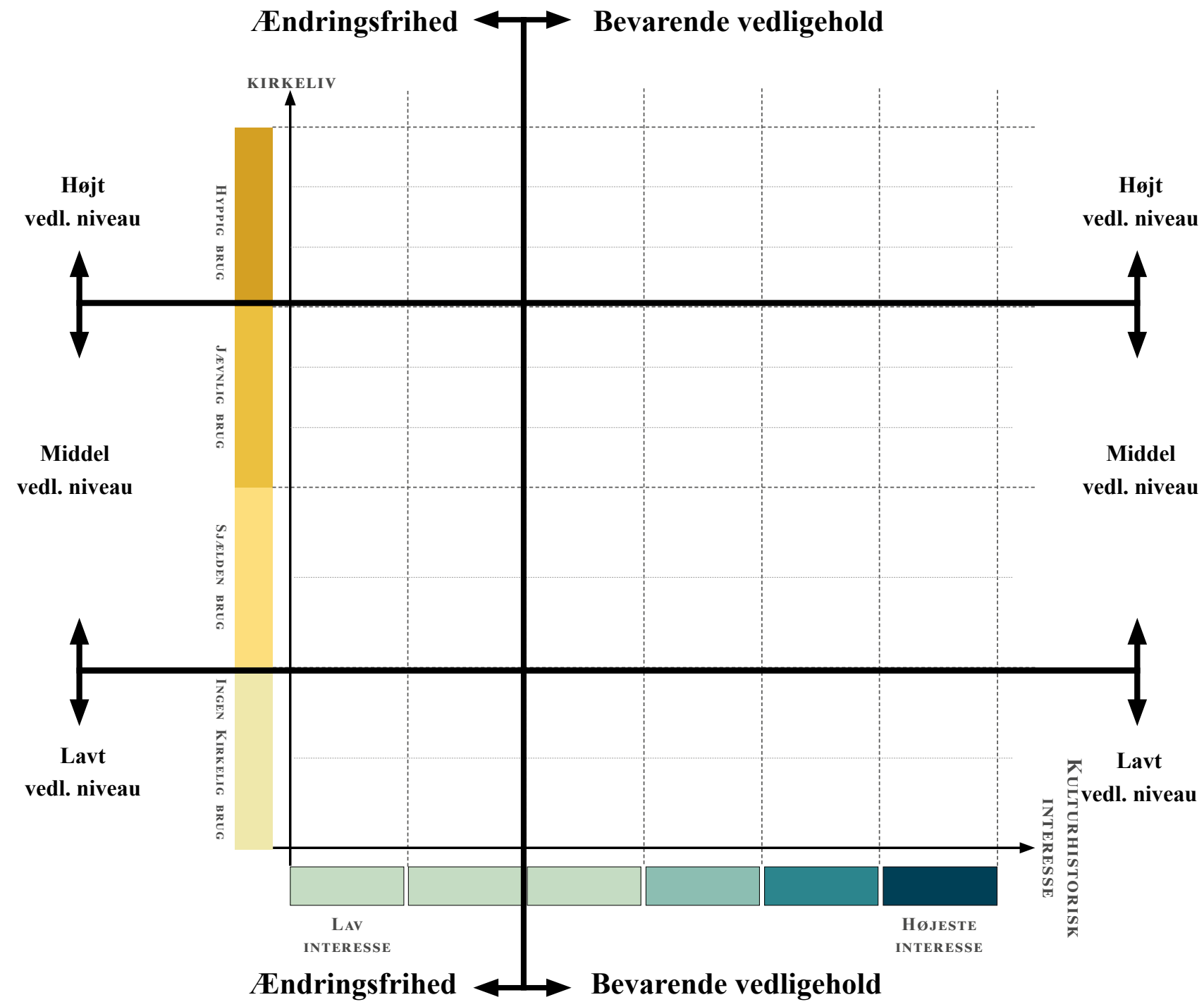
Det vil sige:

- En aktivt kirkeliv retfærdiggør en høj vedligeholdelsesstandard, da de bygninger, der er i brug skal prioriteres også at være i god stand, og også visuelt fremstå således. Mens kirker der ikke er i brug kan prioriteres lavere.
- Den kulturhistoriske interesse sætter en naturlig begrænsning for hvor store ændringer, der må ske med og i en kirkebygning.

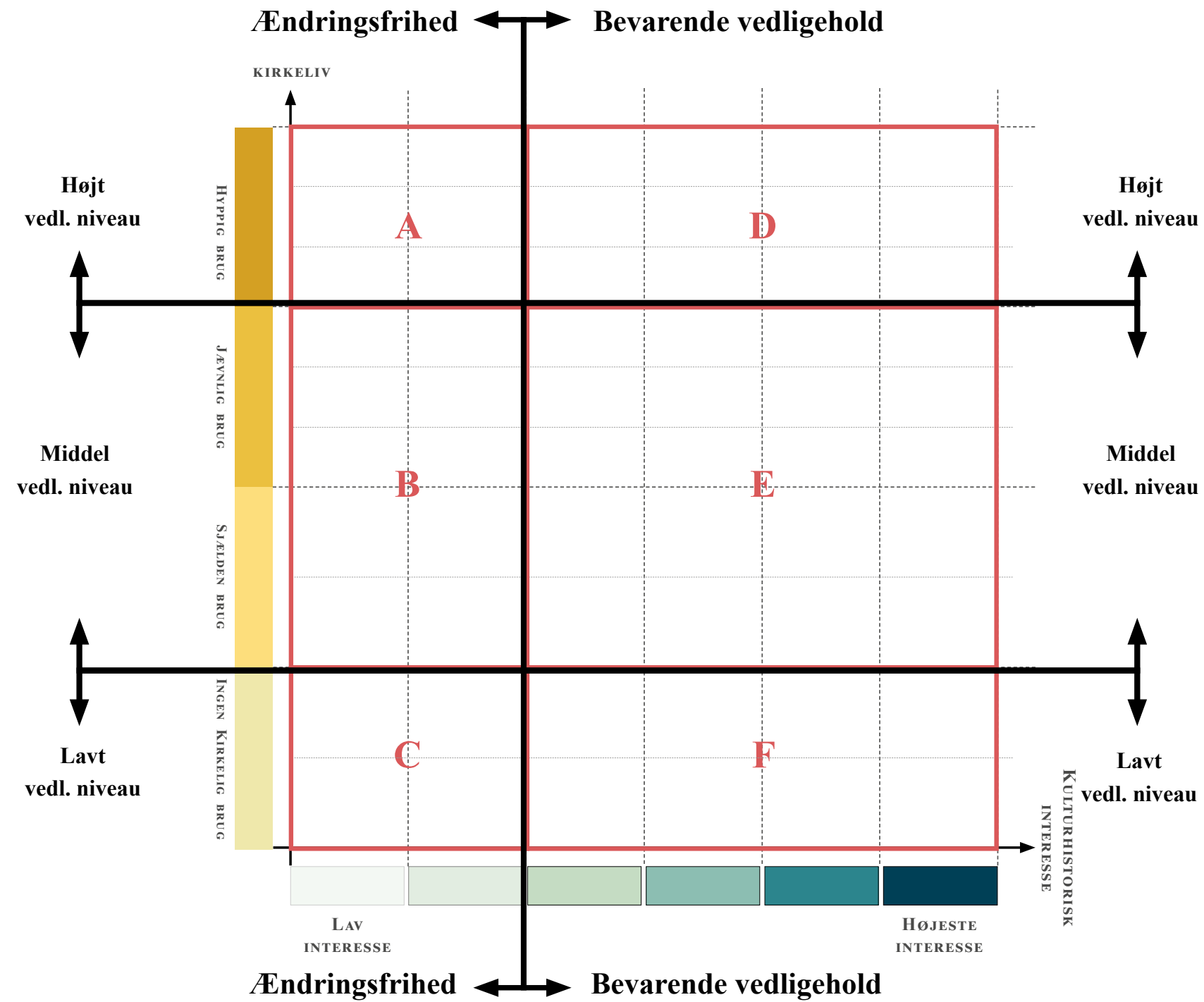
Således er der for kirker uden væsentlig værdi en stor ændringsfrihed, men for kirker med meget høj værdi i udgangspunktet kun en lille ændringsfrihed.

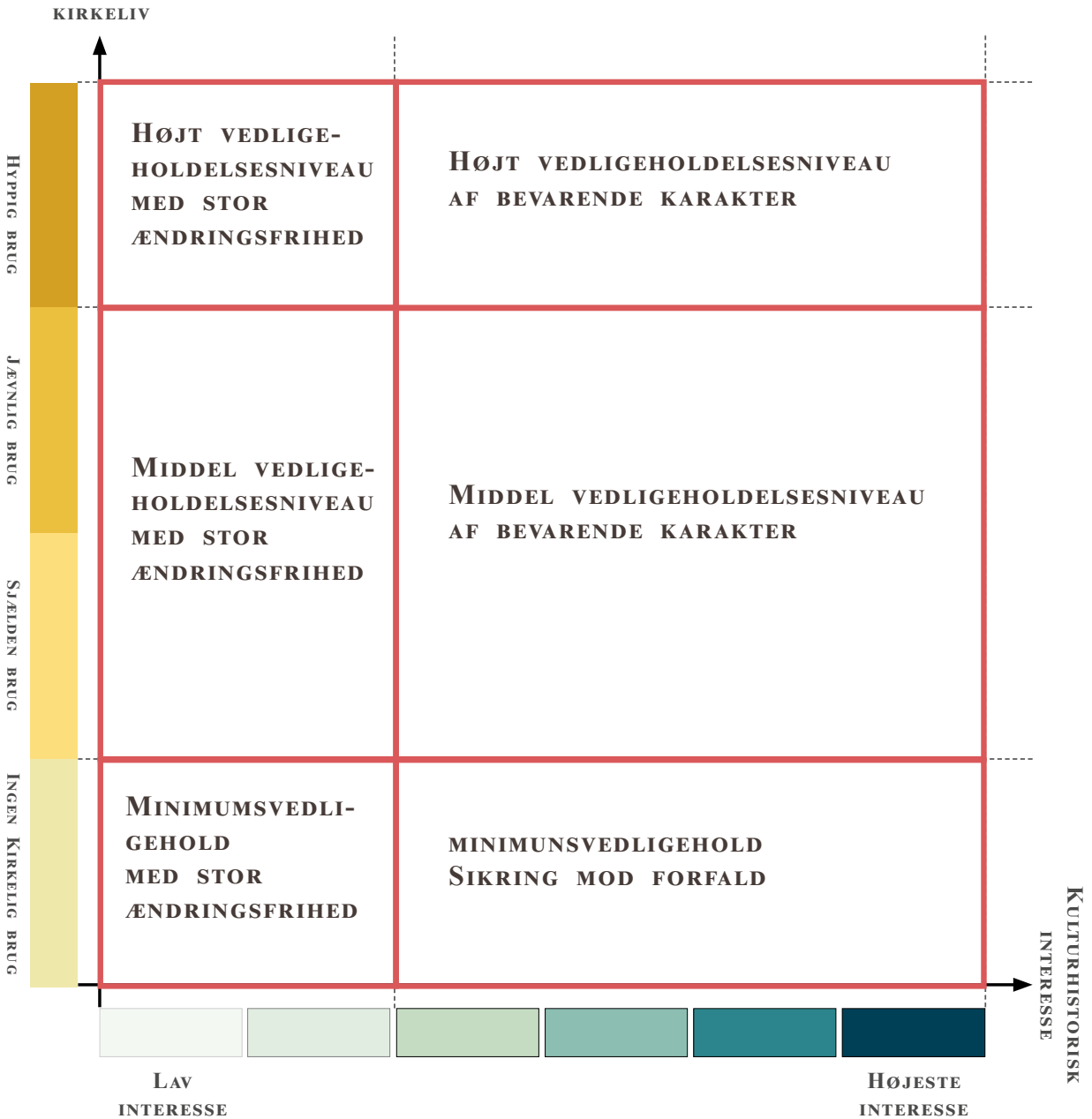
STRATEGIER

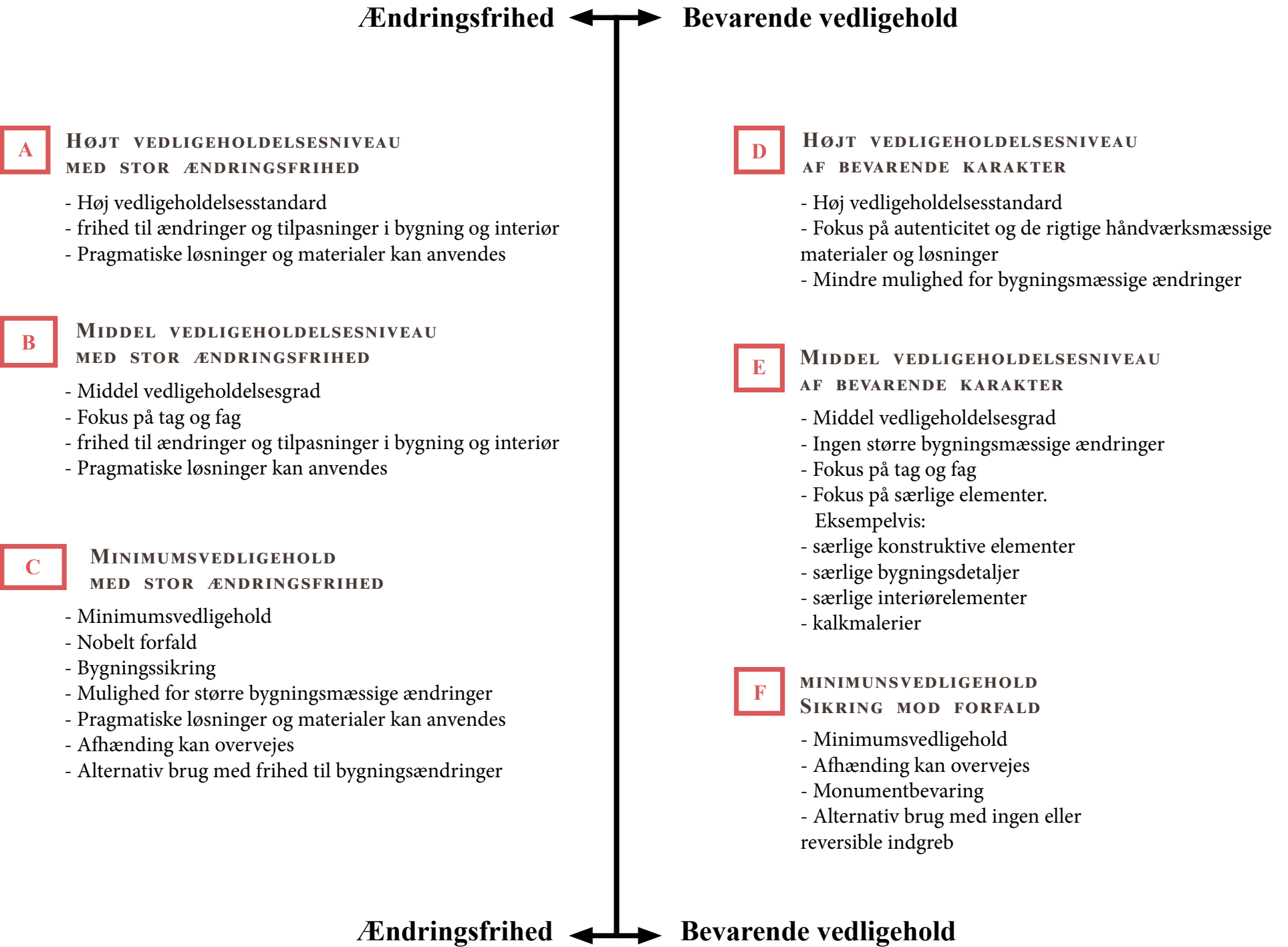
STRATEGIER

STRATEGIER FOR FREMADRETTET VEDLIGEHOLDELSE

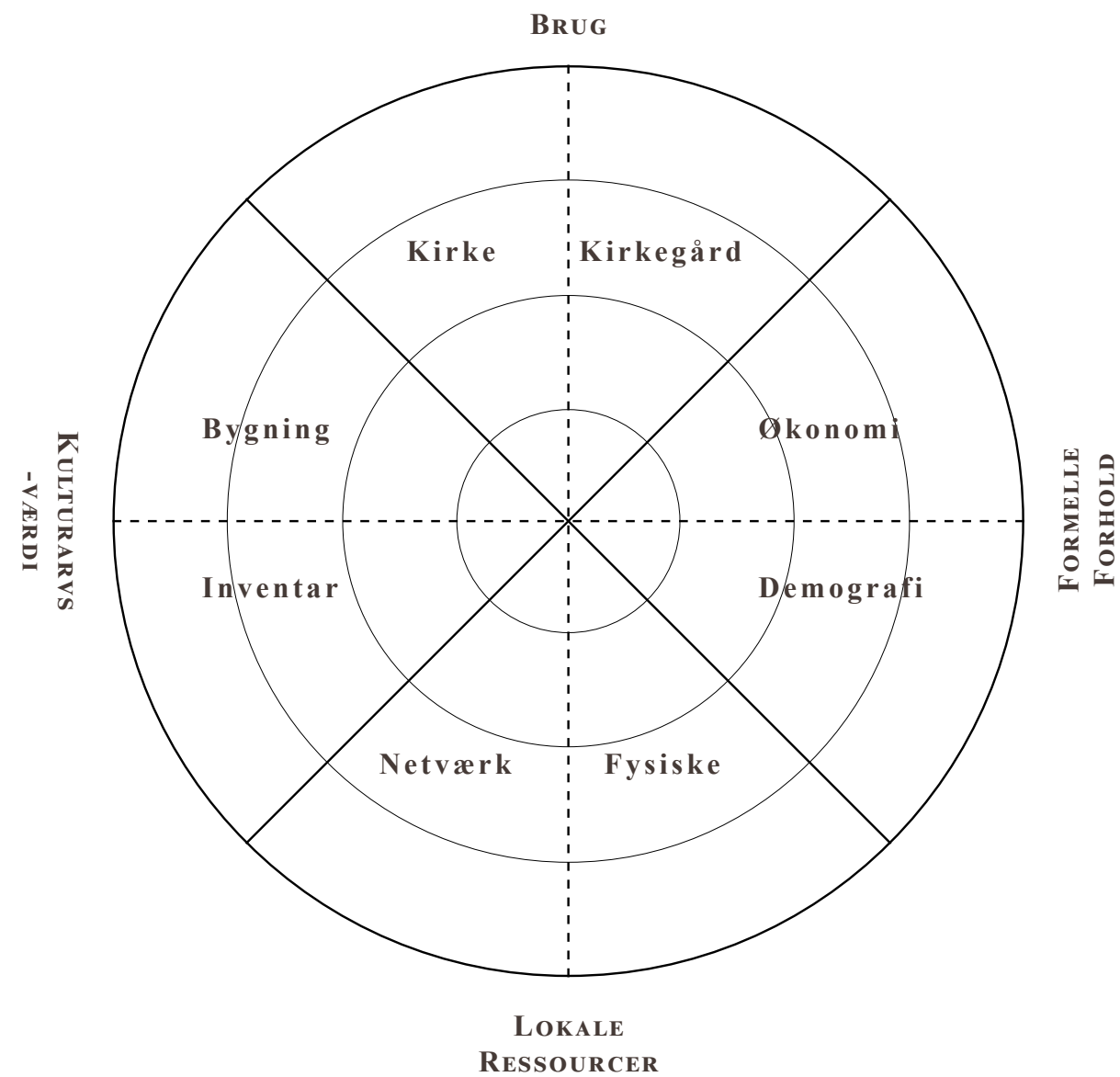

STRATEGIER FOR FREMADRETTET VEDLIGEHOELDELSE

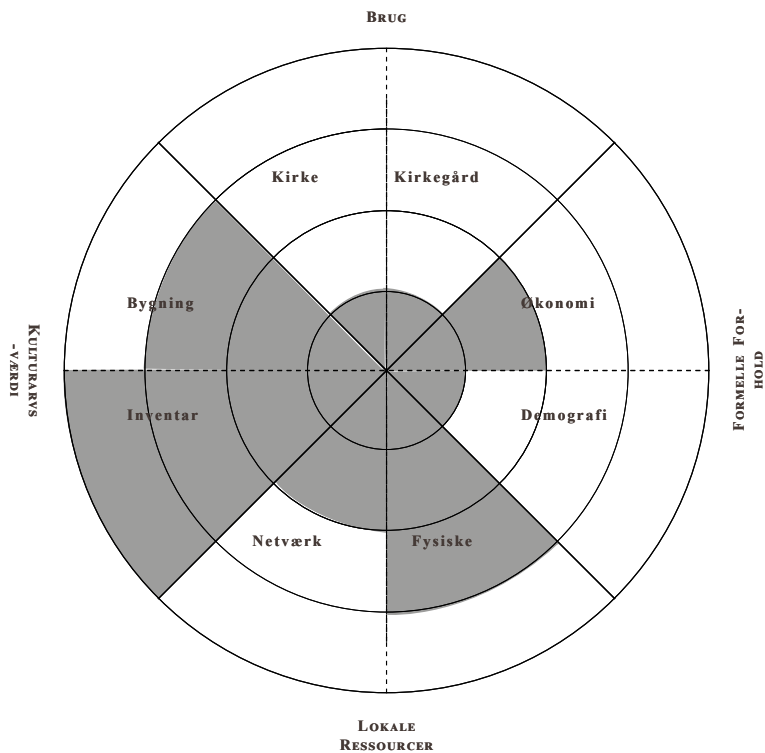
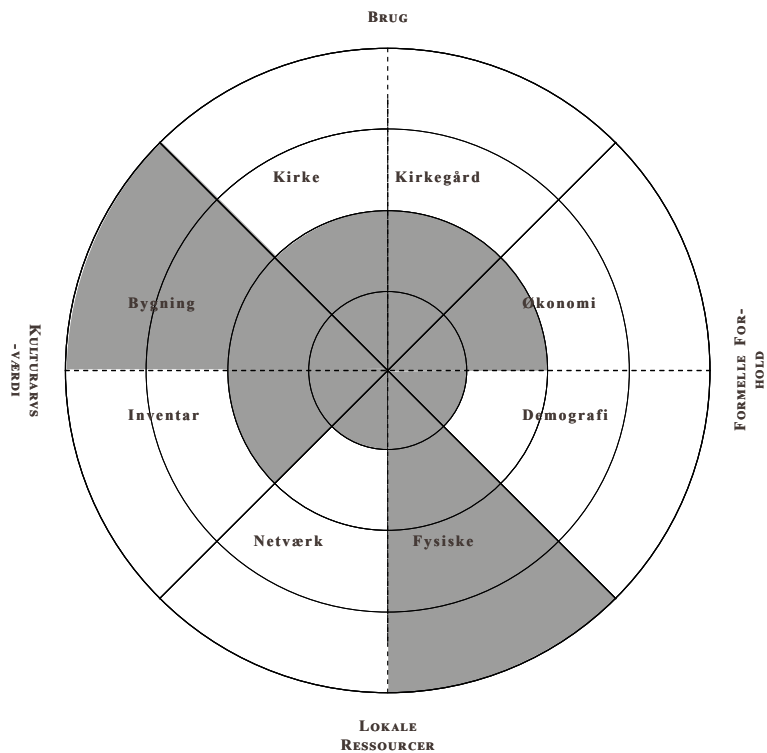
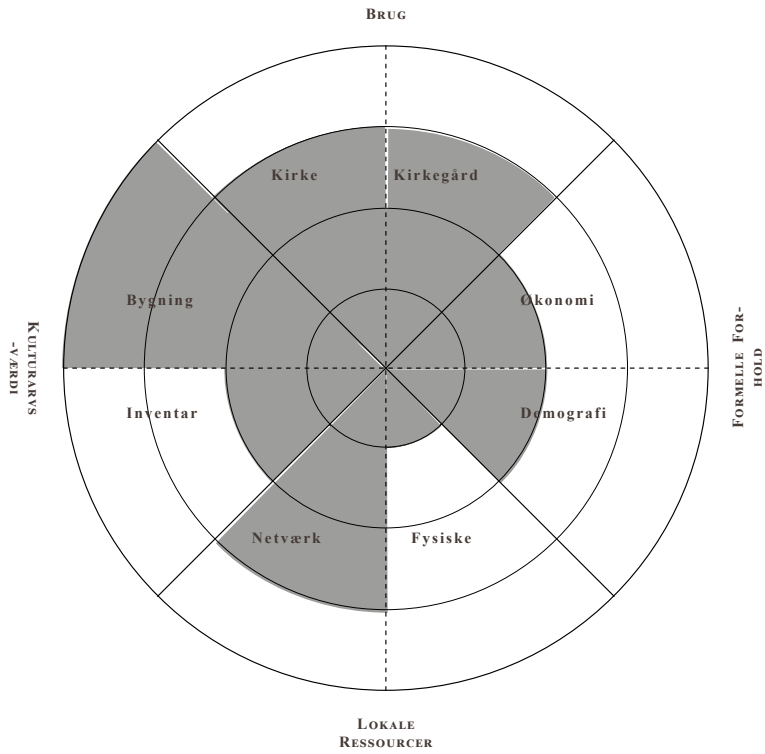
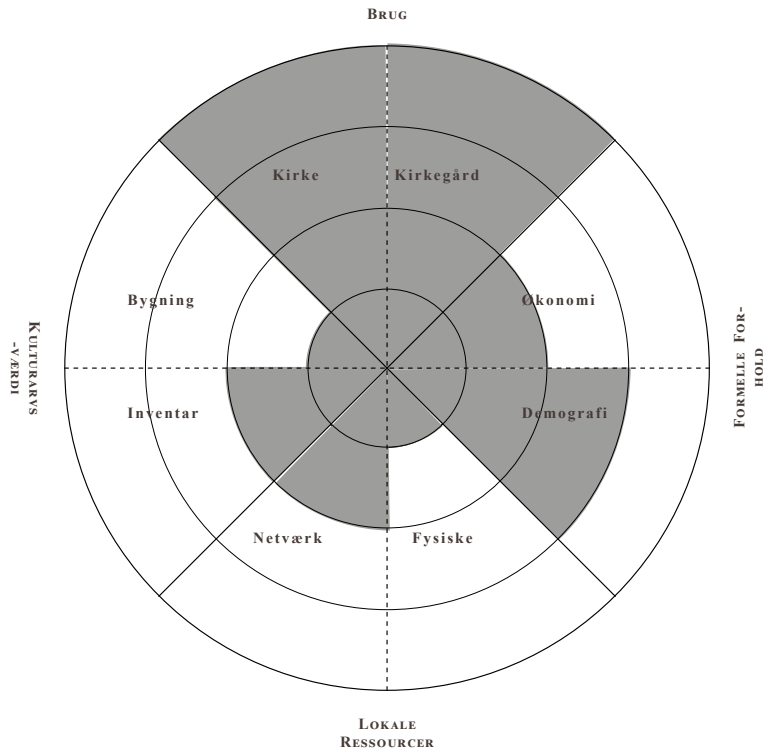
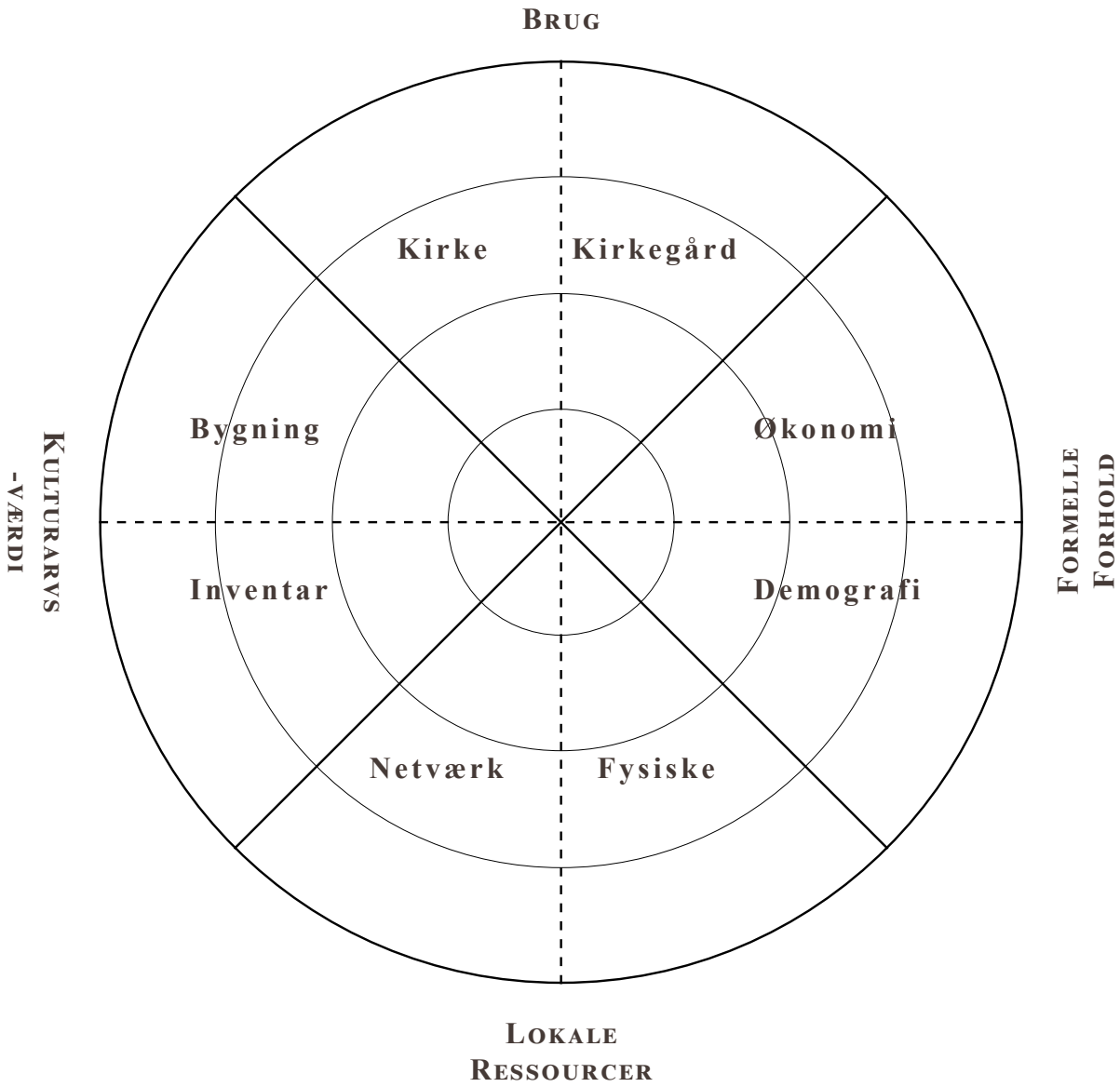
FØRSTE MODEL

Modellens Styrke

- nuanceret vurdering
- kommer hele vejen 'rundt om' kirkens forhold
- sætter fokus på kirkens og lokalsamfundets potentialer

FØRSTE MODEL

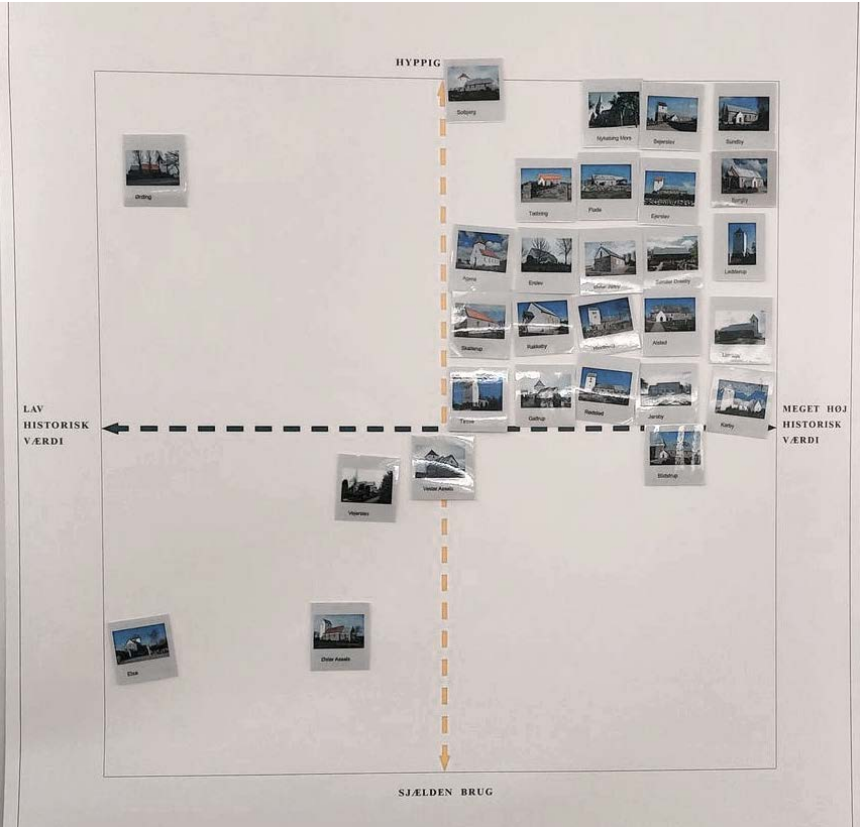
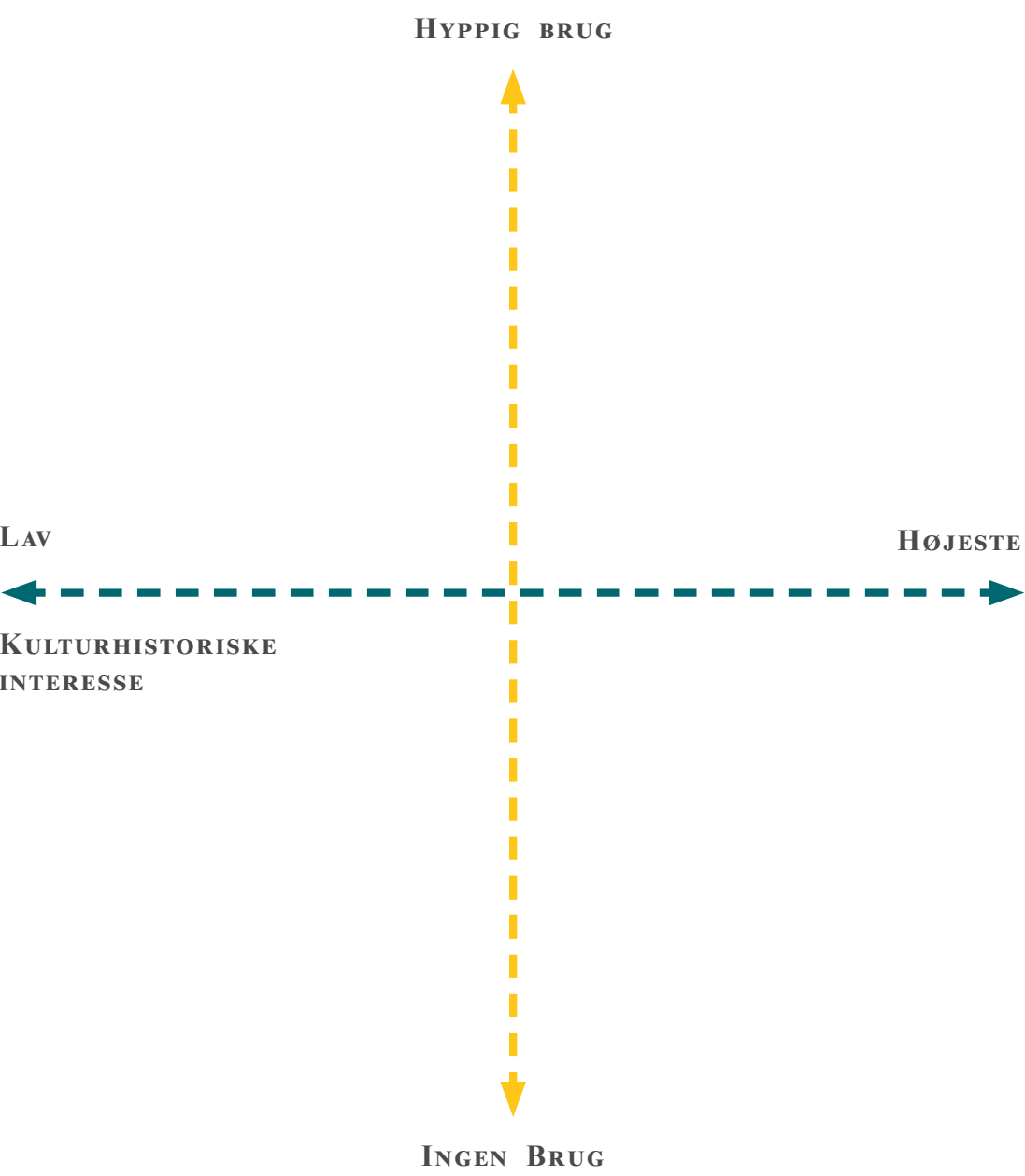

ERFARINGER FRA UDLANDET

WORKSHOP-ARBEJDE

ØVELSE 1: FÅ TANKERNE I GANG

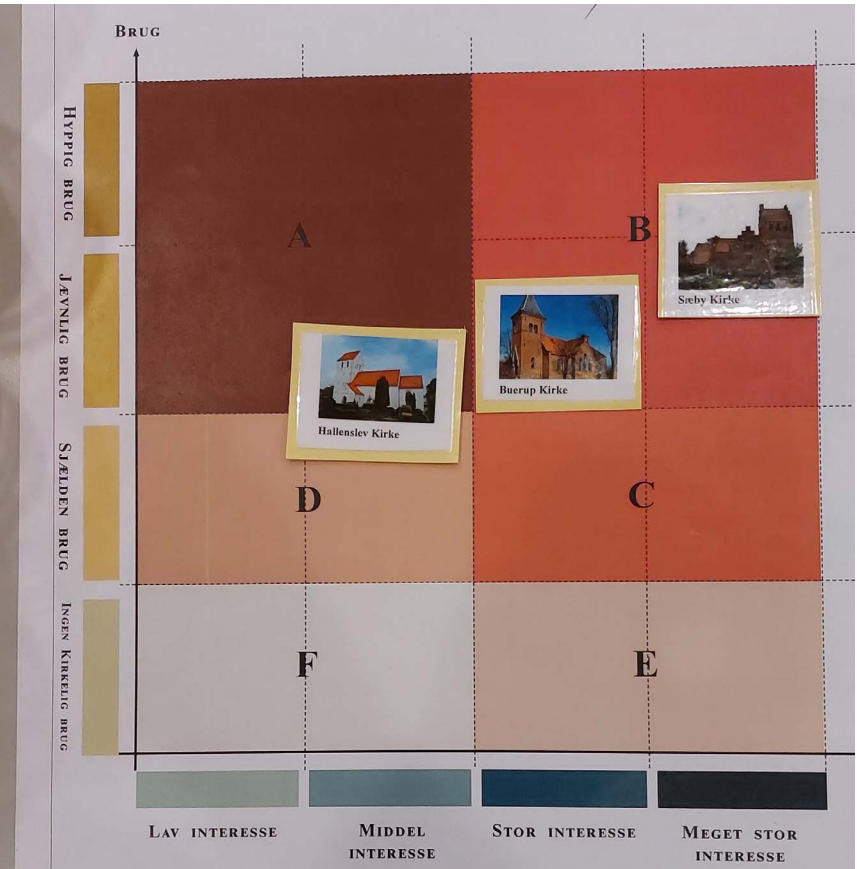
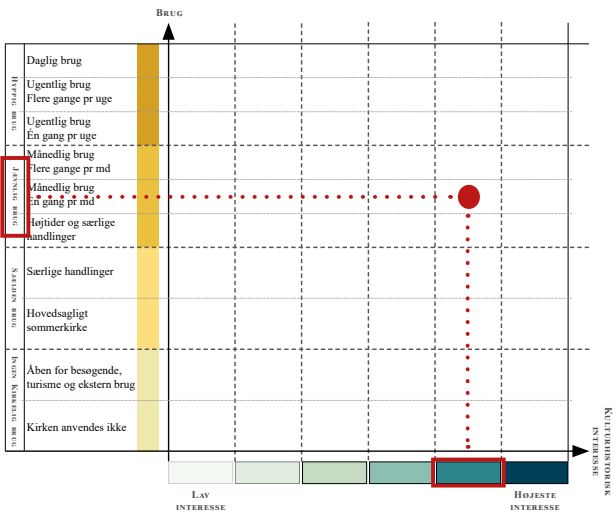
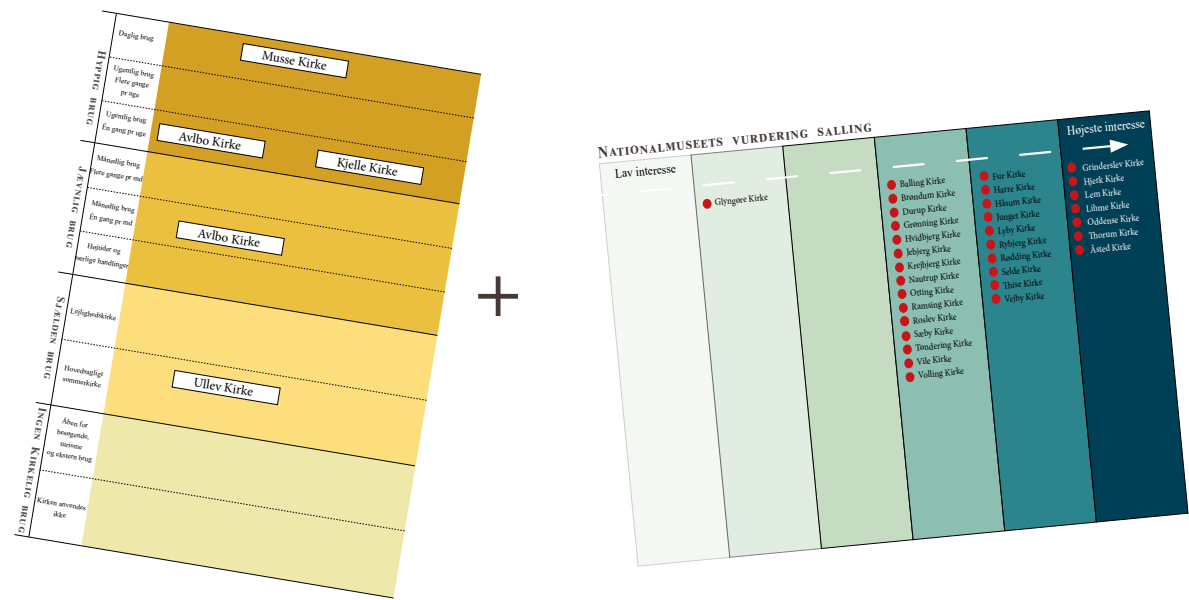

ØVELSE 2: KIRKELIV

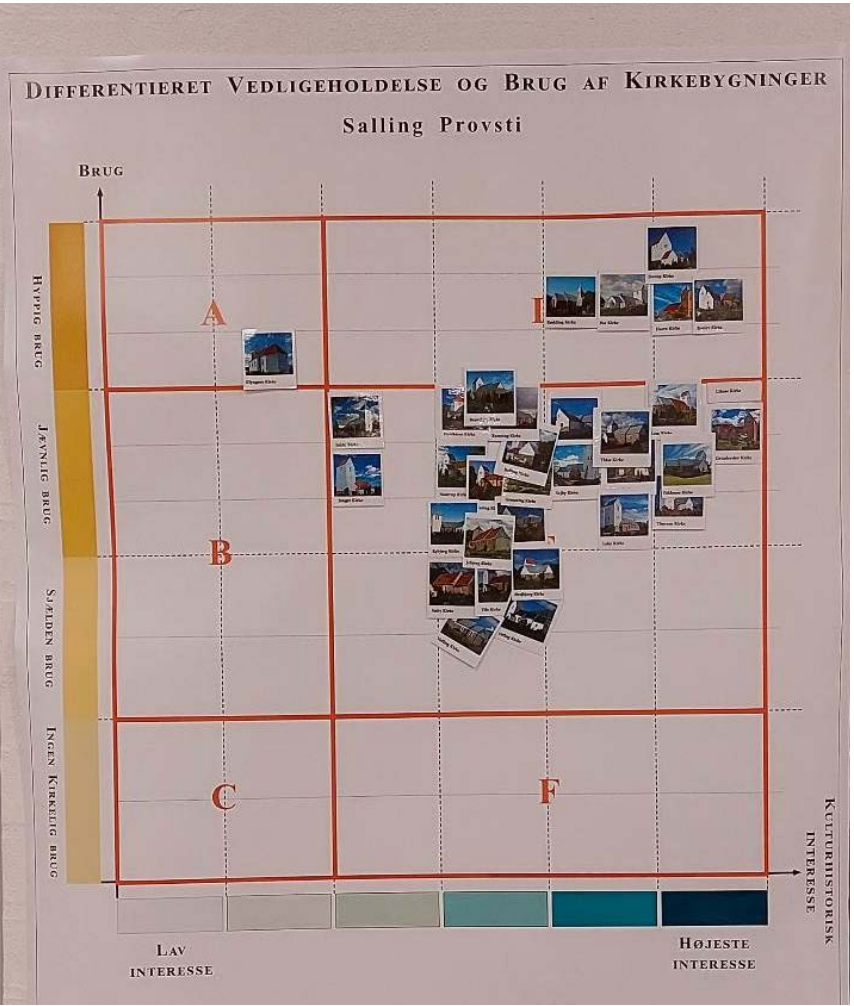
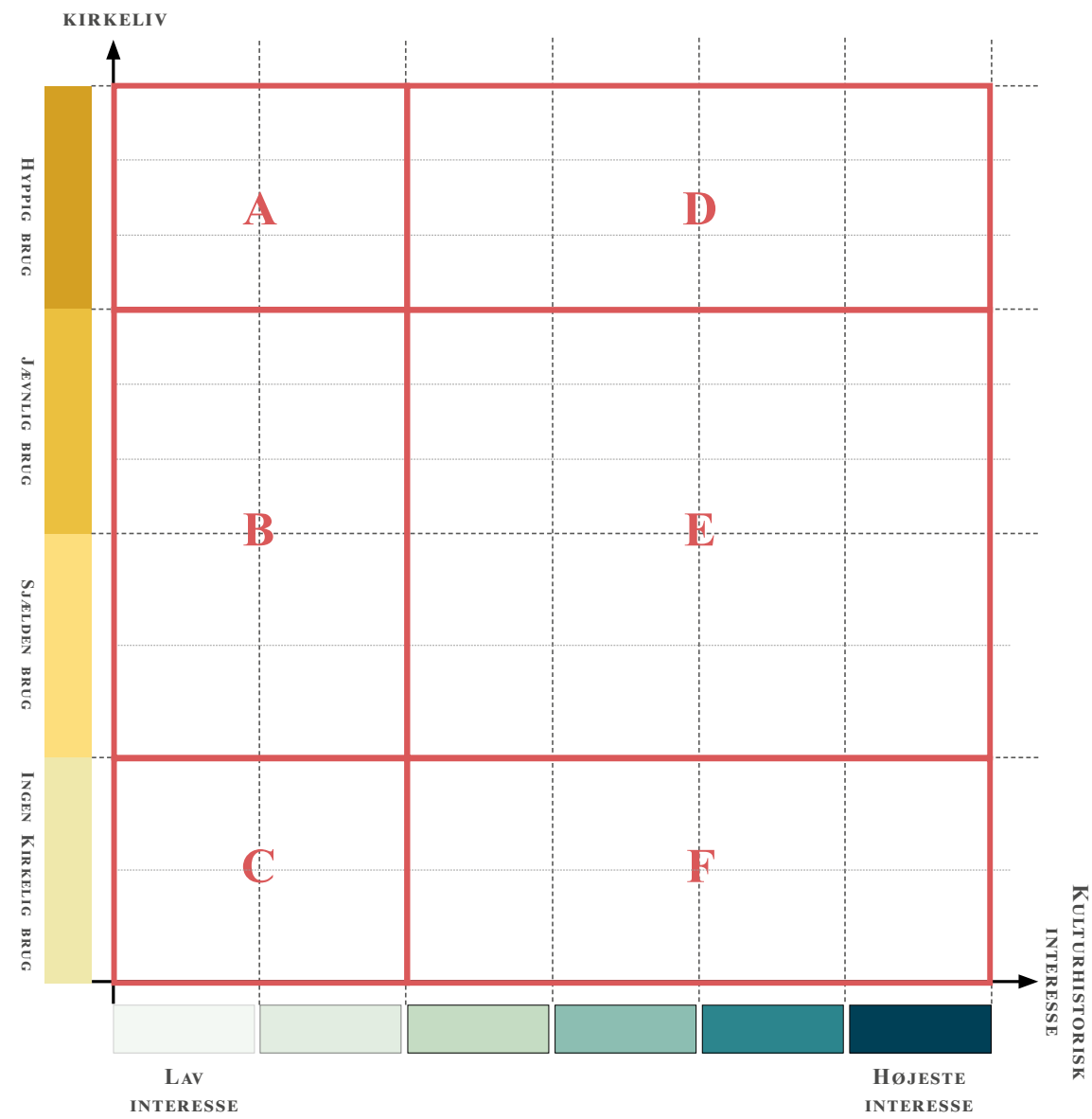
HYPPIG BRUG	Daglig brug	
	Ugentlig brug Flere gange pr uge	
	Ugentlig brug Én gang pr uge	
JÆVNLIK BRUG	Månedlig brug Flere gange pr md	
	Månedlig brug Én gang pr md	
	Højtider og særlige handlinger	
SJÆLDEN BRUG	Lejlighedskirke	
	Hovedsagligt sommerkirke	
INGEN KIRKELIG BRUG	Åben for besøgende, turisme og ekstern brug	
	Kirken anvendes ikke	

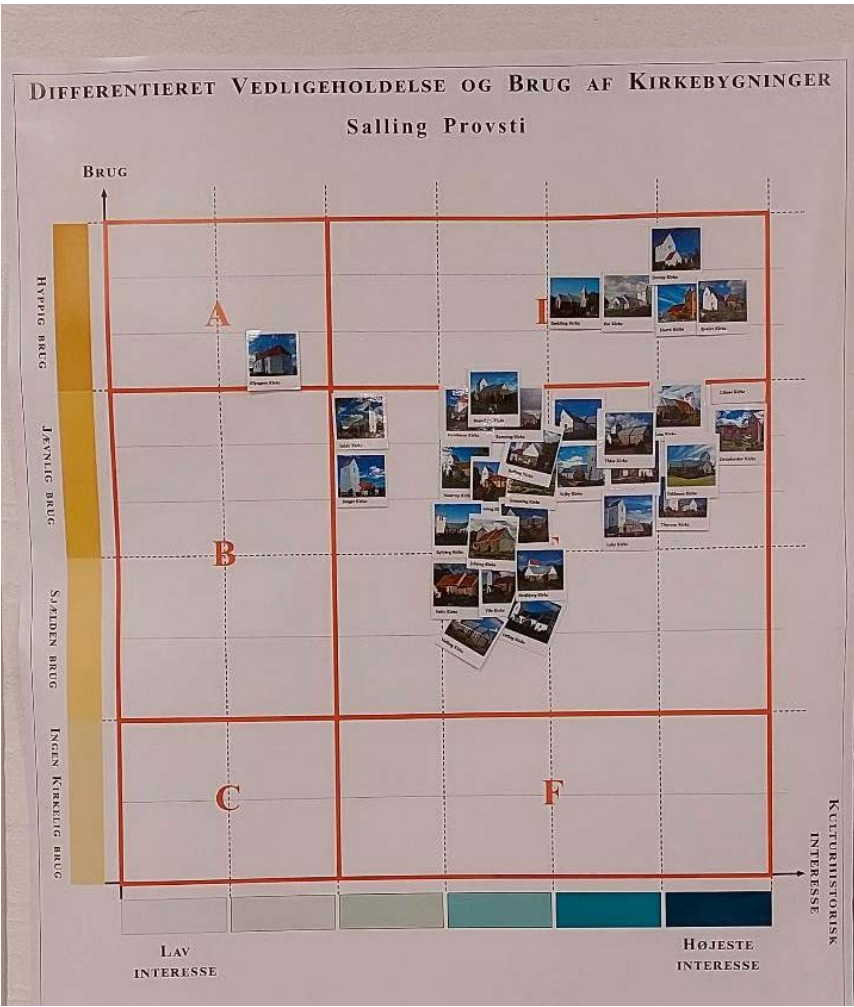
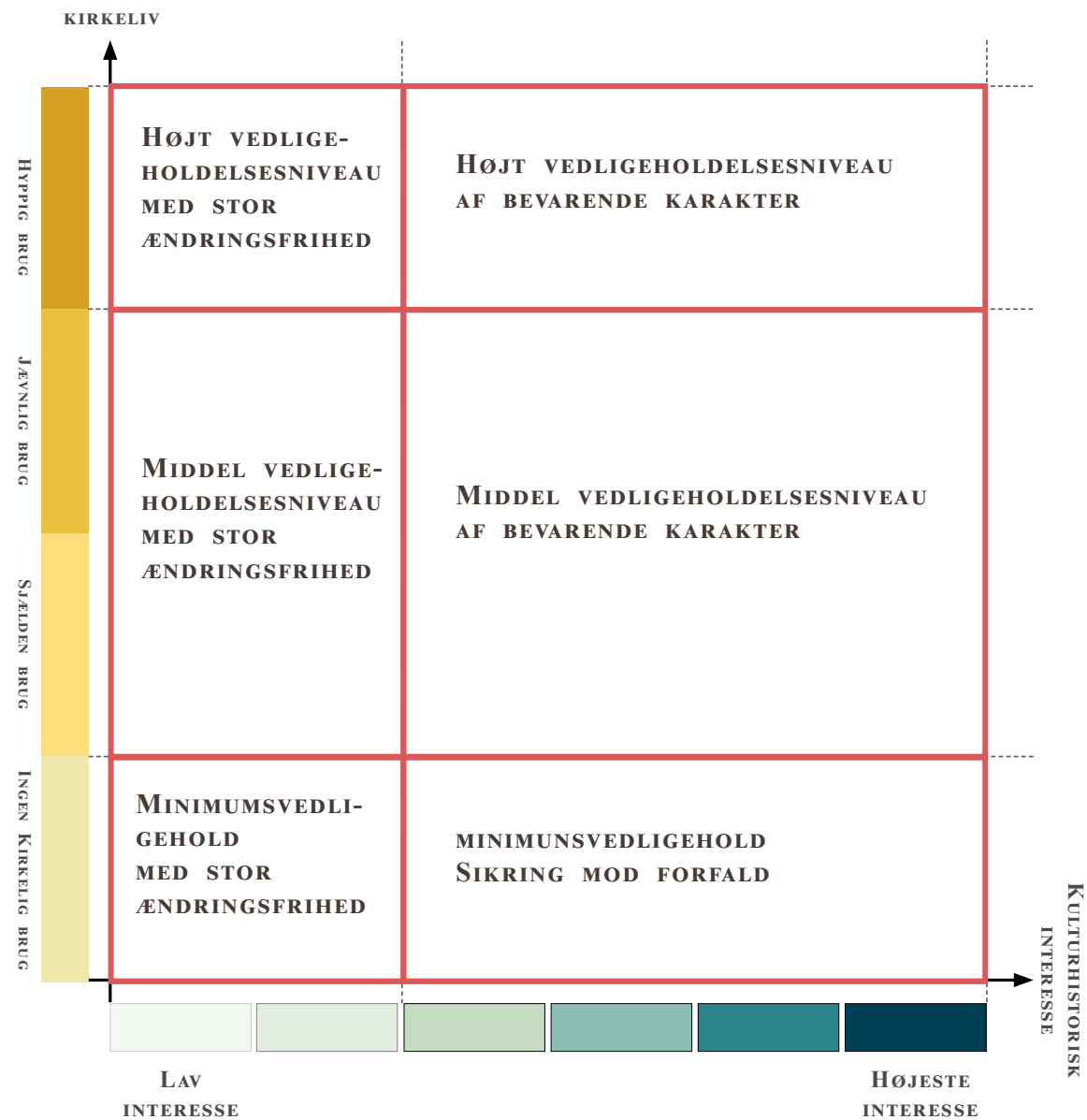
ØVELSE 3: VURDERING OG KATEGORISERING

ØVELSE 4: SAMLET KATEGORISERING

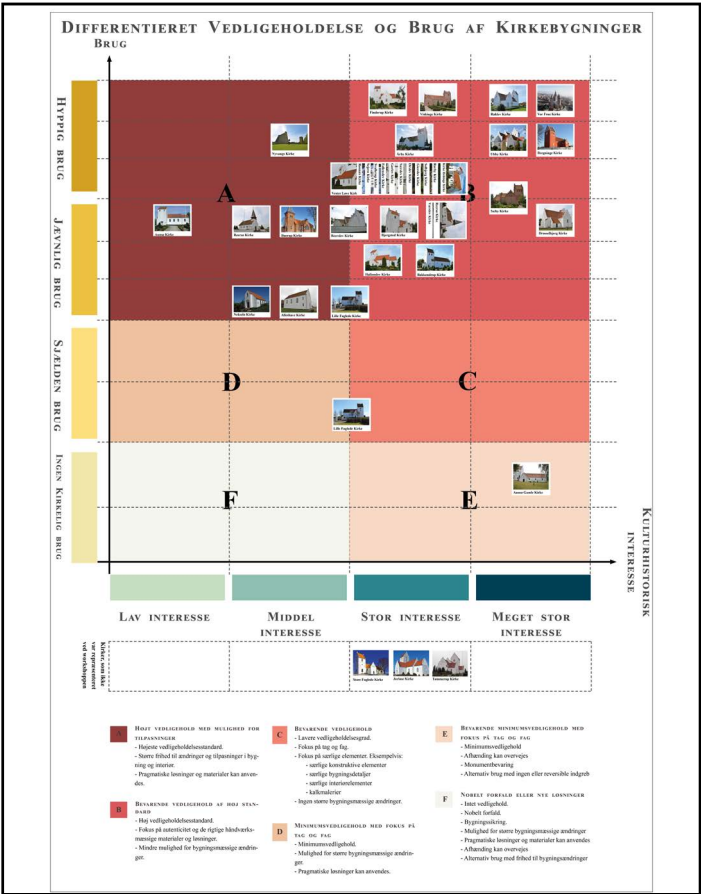

STRATEGIER FOR FREMADRETTET VEDLIGEHOELDELSE

UDBYTTE AF PROCESSEN

Status

Overblik

Den korte bane

Opgaver fra synsrapporter prioriteres ved gennemgangen

Intervaller for udbedringsbehov

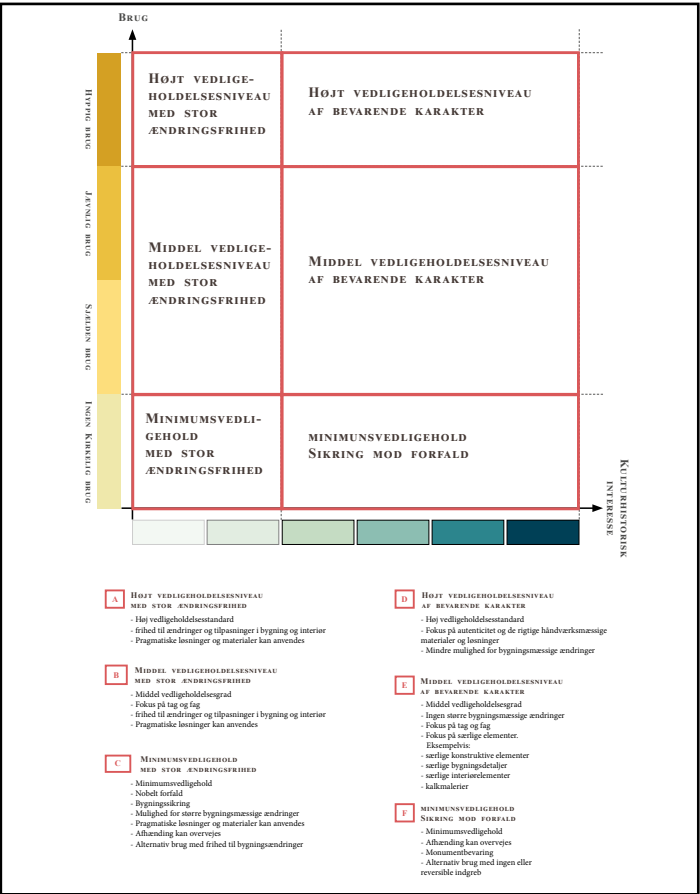
1. Meget væsentligt/akut behov for udbedring
2. Væsentligt behov for udbedring
3. Behov for udbedring
4. Mindre behov for akut udbedring.

Prioritering af aktuelle opgaver

Den mellemlange bane

Langsigtet vedligeholdelsesplan

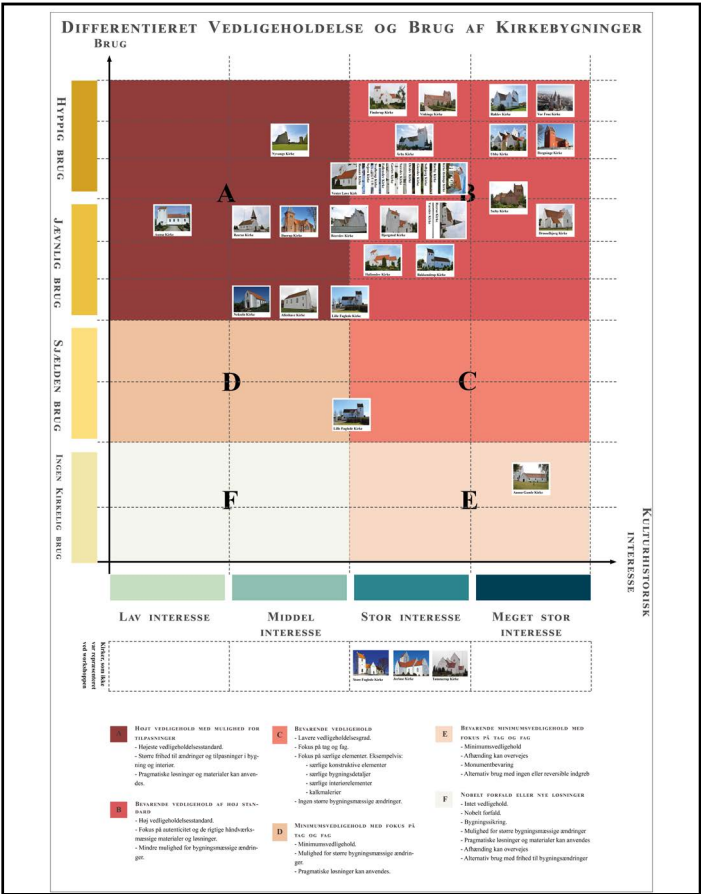
Den lange bane

Langsigtet strategisk tilgang

UDBYTTE AF PROCESSEN

Status

Overblik

Den korte bane

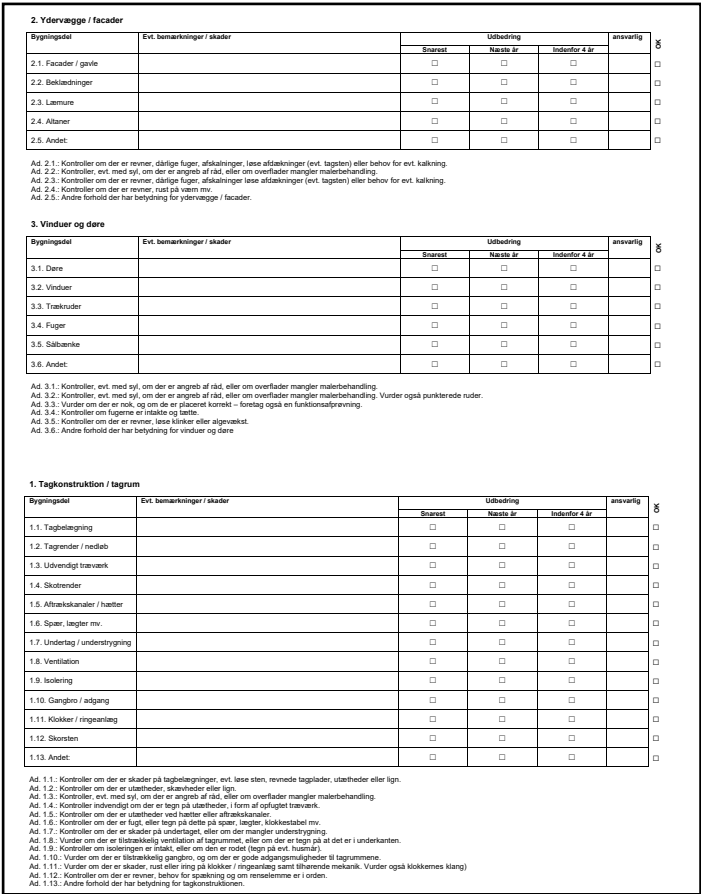
Opgaver fra synsrapporter prioriteres ved gennemgangen

Intervaller for udbedringsbehov

1. Meget væsentligt/akut behov for udbedring
2. Væsentligt behov for udbedring
3. Behov for udbedring
4. Mindre behov for akut udbedring.

Prioritering af aktuelle opgaver

Den mellemlange bane

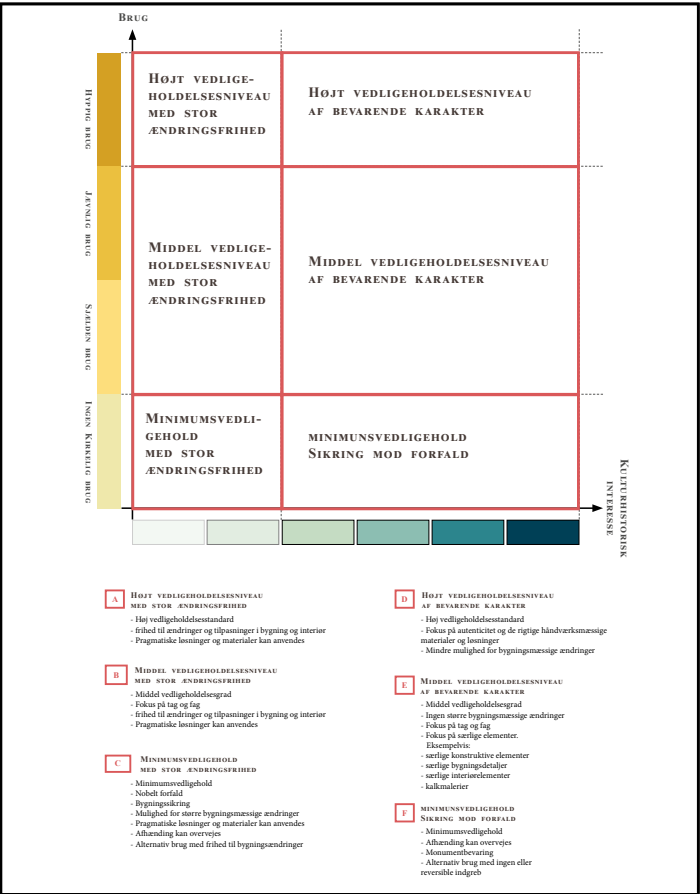

1. Tagkonstruktion / tagrum		Udbedring			ansvarlig	Ø
Bygningsdel	Evt. bemærkninger / skader	Snarest	Næste år	Indenfor 4 år		
1.1. Tagbelægning		☐	☐	☐		☐
1.2. Tagrender / nedløb		☐	☐	☐		☐
1.3. Udvendigt træværk		☐	☐	☐		☐
1.4. Skotrender		☐	☐	☐		☐
1.5. Aftrækskanaler / hæfter		☐	☐	☐		☐
1.6. Spar, lægter mv.		☐	☐	☐		☐
1.7. Underlag / understrykning		☐	☐	☐		☐
1.8. Ventilation		☐	☐	☐		☐
1.9. Isolering		☐	☐	☐		☐
1.10. Gangbo / adgang		☐	☐	☐		☐
1.11. Klokker / ringetæppe		☐	☐	☐		☐
1.12. Skorsten		☐	☐	☐		☐
1.13. Andet:		☐	☐	☐		☐

Ad. 1.1: Kontrollér om der er skader på tagbelægningen, evt. løse sten, revnede tagflader, udtænder eller lign.
Ad. 1.2: Kontrollér om der er udtænder, skotrender eller lign.
Ad. 1.3: Kontrollér, evt. med syl, om der er angreb af råd, eller om overflader mangler malerbehandling.
Ad. 1.4: Kontrollér indvendigt om der er tegn på udtænder, i form af opfugtet træværk.
Ad. 1.5: Kontrollér om der er udtænder ved hæfter eller aftrækskanaler.
Ad. 1.6: Kontrollér om der er fugt, eller tegn på dette på spar, lægter, klokketabel mv.
Ad. 1.7: Kontrollér om der er skader på underlaget, eller om der mangler understrykning.
Ad. 1.8: Vurder om der er tilstrækkelig ventilation af tagrummet, eller om der er tegn på at det er i underkanten.
Ad. 1.9: Kontrollér om isoleringen er intakt, eller om den er rodet (tegn på evt. fugtskade).
Ad. 1.10: Vurder om der er tilstrækkelig gangbo, og om der er gode adgangsmuligheder til tagrummene.
Ad. 1.11: Vurder om der er skader, rust eller ring på klokker / ringetæppe samt tilhørende mekanik. Vurder også klokkeskemaet.
Ad. 1.12: Kontrollér om der er revner, behov for spækning og om røsestemme er i orden.
Ad. 1.13: Andre forhold der har betydning for tagkonstruktionen.

Langsigtet vedligeholdelsesplan

Den lange bane

- A** HØJT VEDLIGEHOLDESNIVEAU MED STOR ÆNDRINGSFRIHED
 - Høj vedligeholdelsesstandard
 - Frihed til ændringer og tilpasninger i bygning og interier
 - Pragmatiske løsninger og materialer kan anvendes
- B** HØJT VEDLIGEHOLDESNIVEAU AF BEVARENDE KAKTER
 - Høj vedligeholdelsesstandard
 - Fokus på autenticitet og de rigtige håndværksmæssige materialer og løsninger
 - Mindre mulighed for bygningsmæssige ændringer
- C** MIDDEL VEDLIGEHOLDESNIVEAU MED STOR ÆNDRINGSFRIHED
 - Middelt vedligeholdelsesgrad
 - Fokus på tag og fugt
 - Frihed til ændringer og tilpasninger i bygning og interier
 - Pragmatiske løsninger kan anvendes
- D** MIDDEL VEDLIGEHOLDESNIVEAU AF BEVARENDE KAKTER
 - Middelt vedligeholdelsesgrad
 - Ingen større bygningsmæssige ændringer
 - Fokus på tag og fugt
 - Fokus på særlige elementer
 - Eksempelvis:
 - særlige konstruktive elementer
 - særlige bygningsdetaljer
 - kalkmalerier
- E** MINIMUMSVEDLIGEHOLD MED STOR ÆNDRINGSFRIHED
 - Minimumsvedligehold
 - Nødvendigt forløb
 - Bygningsdrift
 - Mulighed for større bygningsmæssige ændringer
 - Pragmatiske løsninger og materialer kan anvendes
 - Afhænding kan overvejes
 - Alternativ brug med frihed til bygningsændringer
- F** MINIMUMSVEDLIGEHOLD AF BEVARENDE KAKTER
 - Minimumsvedligehold
 - Sikring mod forfald
 - Afhænding kan overvejes
 - Alternativ brug med ingen eller reversibel indgrib

Langsigtet strategisk tilgang

LANGSIGTEDE VEDLIGEHOLDELSPLANER

Fordele ved vedligeholdelsesplaner

- Overblik over opgaver over længere tidsperiode (fx 10-15-20 år)
- Bedre mulighed for planlægning og prioritering
- Mere overskuelig overlevering ved udskiftning i menighedsrådet
- Eliminering af overvedligehold

MATERIALE TIL VIDERE ANVENDELSE

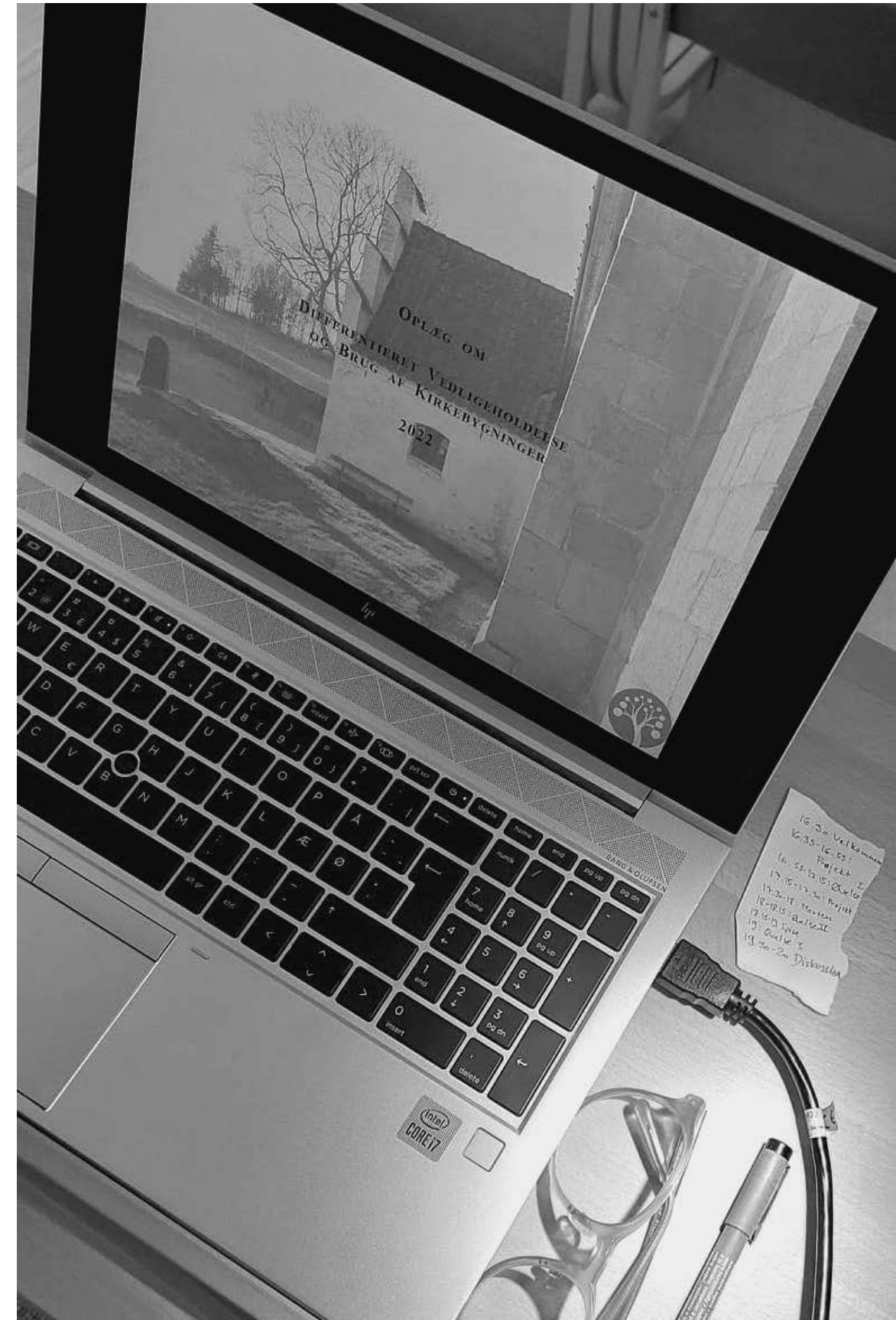
Webinar

For menighedsråd, provster, bygningskyndige og andre interesserede

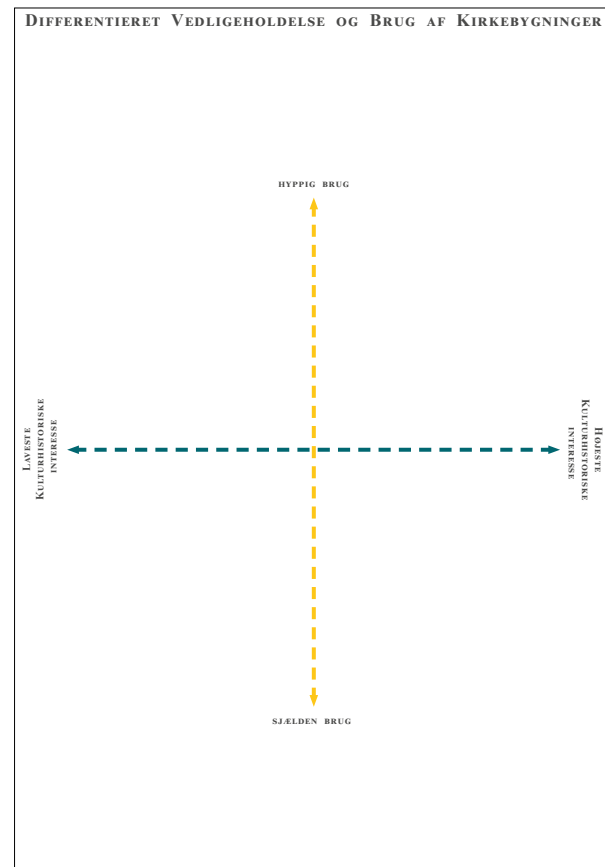
19. april 2023, kl. 10.00-11.30

20. april 2023, kl. 16.30-18.00

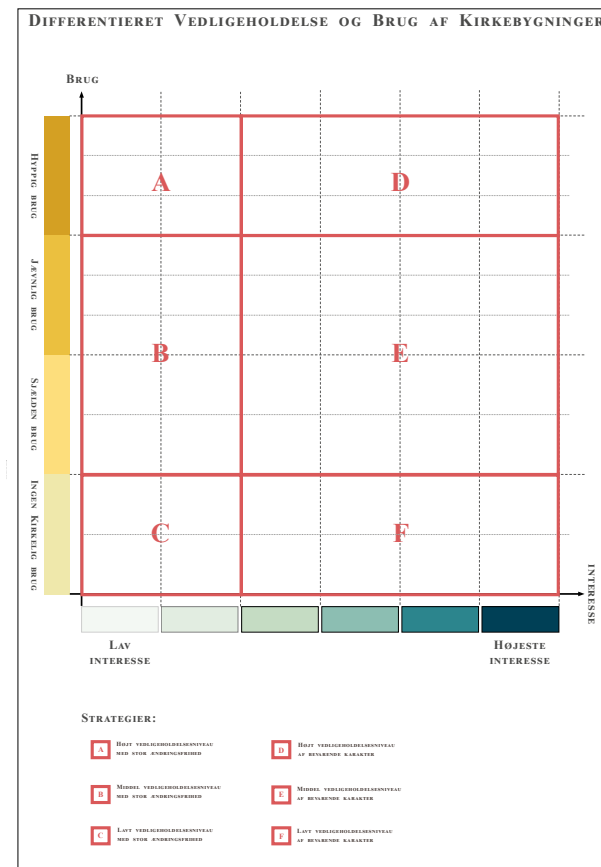
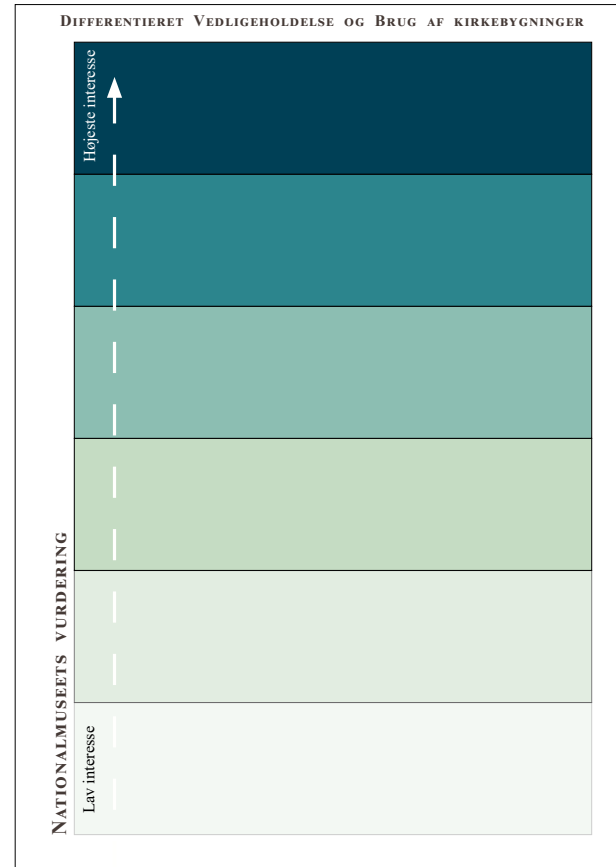
Webinaret vil efterfølgende blive tilgængeligt til streaming, hvis dette er muligt.

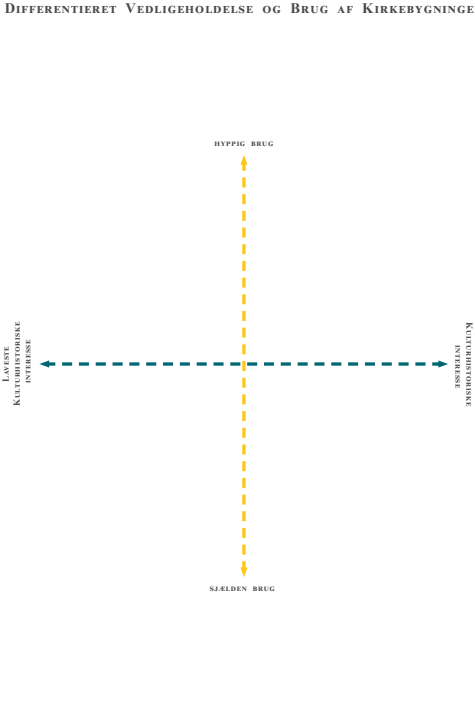
MATERIALE TIL VIDERE ANVENDELSE

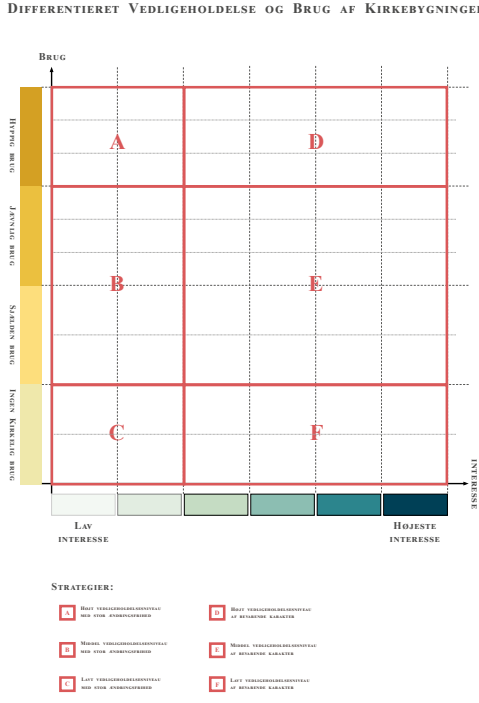
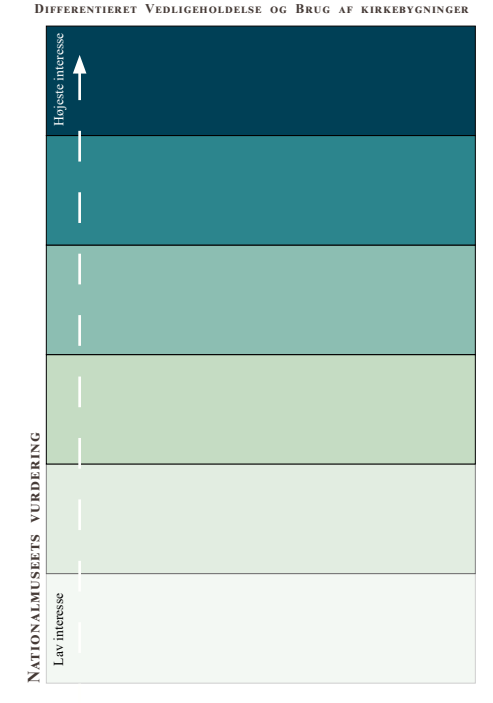
DIFFERENTIALT VEDLIGEHOLDELSE OG BRUG AF KIRKEBYGNINGER	
VURDERING AF KIRKELIVET	
HÆFTIG BRUG	Daglig brug
	Ugentlig brug Flere gange pr uge
	Ugentlig brug Én gang pr uge
JÆVNIG BRUG	Månedlig brug Flere gange pr md
	Månedlig brug Én gang pr md
	Højtid Højtid og serlige handlinger
SÆLDEN BRUG	Løjligbedskirke
	Hoveddagligt sonnerkirke
INGEN KIRKELIG BRUG	Åben for besøgende, turisme og eksternt brug
	Kirken anvendes ikke

[illegible]

MATERIALE TIL VIDERE ANVENDELSE

VURDERING AF KIRKELIVET	
HAPPIG BRUG	Daglig brug
	Ugentlig brug Flere gange pr uge
	Ugentlig brug En gang pr uge
JÆVNLEG BRUG	Månedlig brug Flere gange pr md
	Månedlig brug En gang pr md
	Højtid og særlige handlinge
SÆLDEF BRUG	Lejlighedskirke
	Hovedsagligt sommerkirke
INGEN KIRKELEG BRUG	Åben for bevægende, turisme og ekstern brug
	Kirken anvendes ikke

[illegible]

DIFFERETIERET VEDLIGEHOLDELSE OG BRUG AF KIRKEBYGNINGER **VEDLIGEHOLDELSPLAN**

Ydervejsse / skæder		Udførelsen			anvendt
genstande	Evt. bemærkninger / skæder	Skæder	Rustne p	Indledt 4 år	
1. Fæstelse / gæste		☐	☐	☐	
2. Skæder / gæste		☐	☐	☐	
3. Læmme		☐	☐	☐	
4. Alene		☐	☐	☐	
5. Andre		☐	☐	☐	

1.1. Kontrollen om der er reparer, deltag i fag, afslutningen i nye afslutninger (evt. tegninger eller betegnelse for evt. kabling) 2.2. Kontrollen om der er reparer, deltag i fag, afslutningen i nye afslutninger (evt. tegninger eller betegnelse for evt. kabling) 3.3. Kontrollen om der er reparer, deltag i fag, afslutningen i nye afslutninger (evt. tegninger eller betegnelse for evt. kabling) 4.4. Kontrollen om der er reparer, rust på væggen 5.5. Andre forhold der har betydning for ydervejsse / fæstelse.					
---	--	--	--	--	--

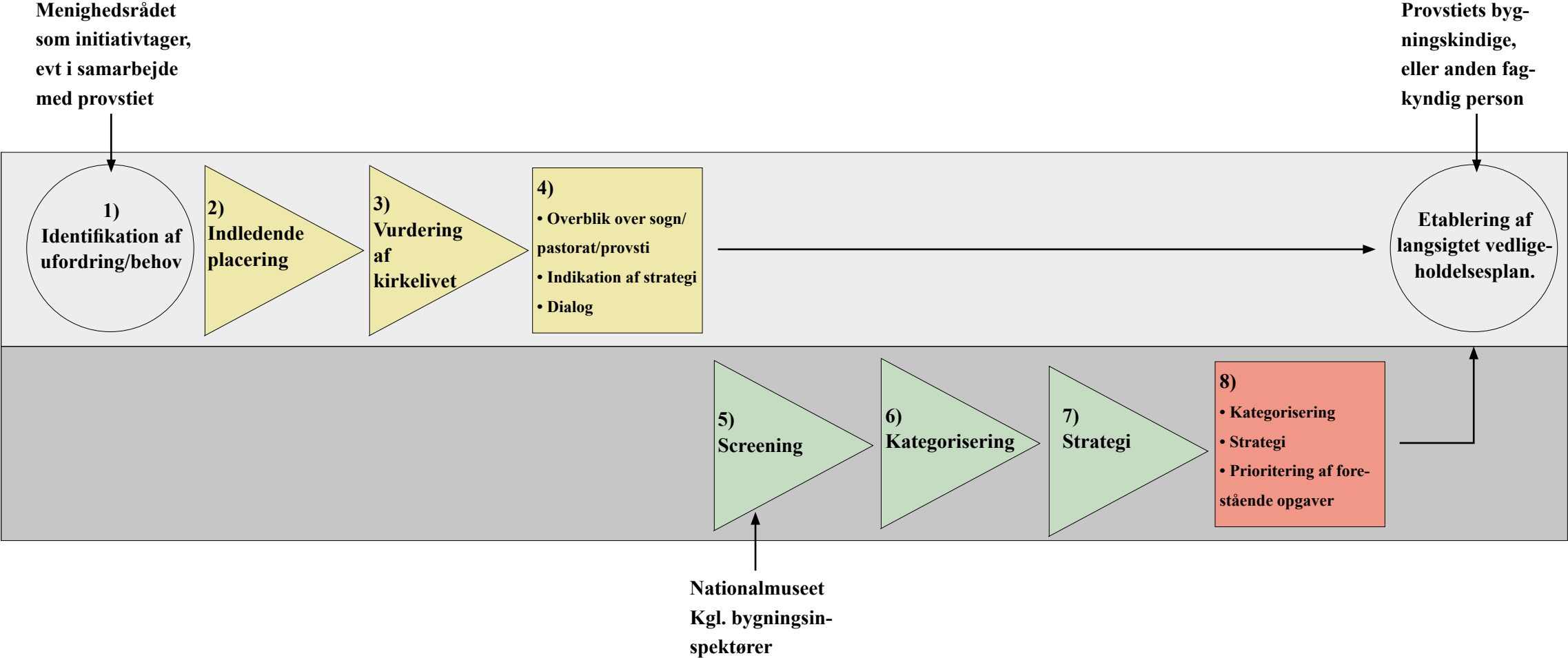
Vindskæder og døre		Udførelsen			anvendt
genstande	Evt. bemærkninger / skæder	Skæder	Rustne p	Indledt 4 år	
1. Døre		☐	☐	☐	
2. Vindskæder		☐	☐	☐	
3. Træskæder		☐	☐	☐	
4. Fuger		☐	☐	☐	
5. Sæbænk		☐	☐	☐	
6. Andre		☐	☐	☐	

1.1. Kontrollen om der er reparer, rust på væggen af fag, eller om overflader mangler malerarbejdsindsats 2.2. Kontrollen om der er reparer, rust på væggen af fag, eller om overflader mangler malerarbejdsindsats 3.3. Vindskæder om der er reparer, rust på væggen af fag, eller om overflader mangler malerarbejdsindsats 4.4. Vindskæder om der er reparer, rust på væggen af fag, eller om overflader mangler malerarbejdsindsats 5.5. Andre forhold der har betydning for vindskæder og døre.					
--	--	--	--	--	--

Tagkonstruktion / tagrum		Udførelsen			anvendt
genstande	Evt. bemærkninger / skæder	Skæder	Rustne p	Indledt 4 år	
1. Tagkonstruktion		☐	☐	☐	
2. Tagbrænde / rødder		☐	☐	☐	
3. Udvælgelse / træskæder		☐	☐	☐	
4. Skæder		☐	☐	☐	
5. Afslutningsarbejde / hætter		☐	☐	☐	
6. Spær, tagler m.m.		☐	☐	☐	
7. Undersøgelse / undersøgelse		☐	☐	☐	
8. Hættearbejde		☐	☐	☐	
9. Isdræning		☐	☐	☐	
10. Gennem / isdræning		☐	☐	☐	
11. Skæder / isdræning		☐	☐	☐	
12. Skæder		☐	☐	☐	
13. Andre		☐	☐	☐	

1.1. Kontrollen om der er skæder på tagkonstruktionen, evt. nye skæder, eventuelt tagarbejde, skæder eller lign. 2.2. Kontrollen om der er skæder på tagkonstruktionen, evt. nye skæder, eventuelt tagarbejde, skæder eller lign. 3.3. Kontrollen om der er skæder på tagkonstruktionen, evt. nye skæder, eventuelt tagarbejde, skæder eller lign. 4.4. Kontrollen om der er skæder på tagkonstruktionen, evt. nye skæder, eventuelt tagarbejde, skæder eller lign. 5.5. Andre forhold der har betydning for tagkonstruktion / tagrum.					
--	--	--	--	--	--

PROCESDIAGRAM

**FUND, KONKLUSIONER OG
FREMADRETTEDE OPMÆRKSOMHEDSPUNKTER**

PROJEKTETS KONKLUSIONER

Metoden kan medvirke til at:

- skabe overblik i pastoratet / provstiet
- skabe bevidsthed om kirkernes forskelligheder
- give retningslinjer for den fremtidige tilgang til kirkebygningen
- give et transparent udgangspunkt for dialog
- opdage kirkernes forskellige potentialer
- give sprog til samtalen

Metoden kan IKKE:

- løse hele udfordringen.. projektet viser en klar sammenhæng mellem ressourcefattige områder og stor national kulturarvsværdi = De provstier, der har færrest ressourcer har ofte en særligt stor tæthed af værdifulde kirker.

Modellens kategorisering vil derfor i mange tilfælde vise, at langt størstedelen af provstiernes kirker skal prioriteres at have et højt vedligeholdelsesniveau med bevarende vedligehold.

VURDERING I DE FEM PROVSTIER - KULTURSKATTE I YDEROMRÅDERNE

1. workshop

NATIONALMUSEETS VURDERING LOLLAND ØSTRE		
Lav interesse	Middel interesse	Stor interesse
Sundkirken	Vignæs Kirke Vantore Kirke	Herritslev Kirke Dollefælde Kirke Musse Kirke Øster Ulslev Kirke Vester Ulslev Kirke Godsted Kirke Kettinge Kirke Bregning Kirke Majbølle Kirke Radsted Kirke Tårs Kirke Nysted Kirke Sakskøbing Kirke Slemminge Kirke Fjelde Kirke Våbensted Kirke Engestofte Kirke Toreby Kirke

3. workshop

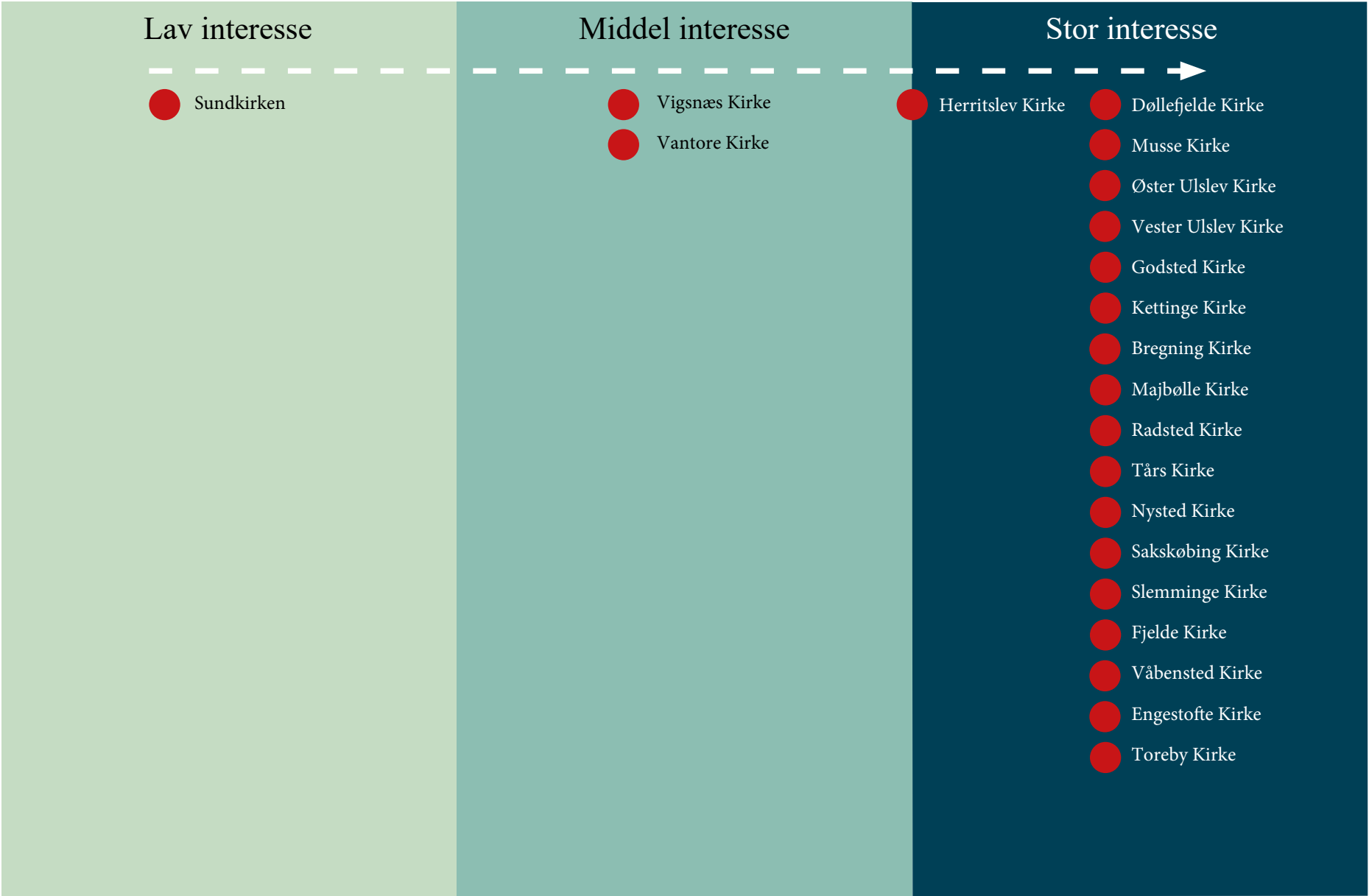
NATIONALMUSEETS VURDERING MORSØ			
Lav interesse	Middel interesse	Stor interesse	Meget stor interesse
	AGERØ KIRKE	EJERSLEV KIRKE ELSO KIRKE ERSLEV KIRKE JØRSBY KIRKE LØDDERUP KIRKE NYKØBING KIRKE SONDER DRÅBY KIRKE ALSTED KIRKE VESTER ASSELS KIRKE ØSTER ASSELS KIRKE ØRDING KIRKE VEJERSLEV KIRKE GALTRUP KIRKE ØSTER JOLBY KIRKE MOLLERUP KIRKE OVTRUP KIRKE SUNDBY KIRKE SKALLERUP KIRKE RAKKEBY KIRKE	SEJERSLEV KIRKE LJØRSLEV KIRKE TODSØ KIRKE BLIDSTRUP KIRKE DRAGSTRUP KIRKE FROSLEV KIRKE SOLBJERG KIRKE BJERGBY KIRKE FLADE KIRKE TÆBRING KIRKE KARBY KIRKE HVIDBJERG KIRKE REDSTED KIRKE

5. workshop

NATIONALMUSEETS VURDERING SALLING					
Lav interesse					Højeste interesse
	Glyngøre Kirke		Balling Kirke Brøndum Kirke Durup Kirke Grønning Kirke Hvidbjerg Kirke Jebbjerg Kirke Krejbjerg Kirke Nautrup Kirke Otting Kirke Ramsing Kirke Roslev Kirke Sæby Kirke Tøndering Kirke Vile Kirke Volling Kirke	Fur Kirke Harre Kirke Håsum Kirke Junget Kirke Lyby Kirke Rybbjerg Kirke Rødding Kirke Selde Kirke Thise Kirke Vejby Kirke	Grinderslev Kirke Hjerk Kirke Lem Kirke Lihme Kirke Oddense Kirke Thorum Kirke Åsted Kirke

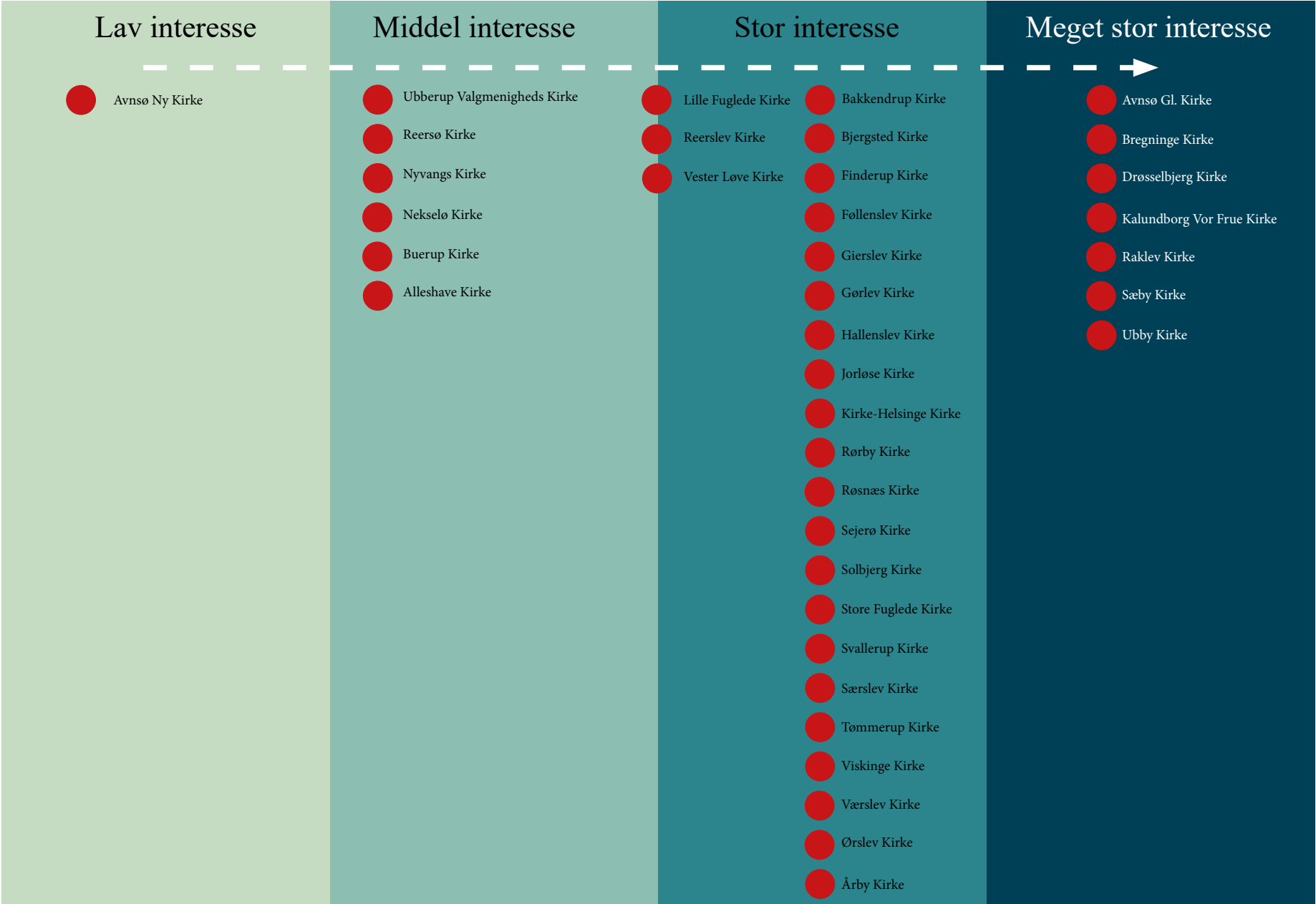
VURDERING I DE FEM PROVSTIER - KULTURSKATTE I YDEROMRÅDERNE

NATIONALMUSEETS VURDERING LOLLAND ØSTRE

VURDERING I DE FEM PROVSTIER - KULTURSKATTE I YDEROMRÅDERNE

KALUNDBORG PROVSTI

VURDERING I DE FEM PROVSTIER - KULTURSKATTE I YDEROMRÅDERNE

NATIONALMUSEETS VURDERING MORSØ

VURDERING I DE FEM PROVSTIER - KULTURSKATTE I YDEROMRÅDERNE

NATIONALMUSEETS VURDERING VARDE

Lav interesse	Middel interesse	Stor interesse	Meget stor interesse
Mosevrå Kirke	Agerbæk Kirke	Årre Kirke	Aal Kirke
Rousthøje Kirke	Bejsnap Kirke	Billum Kirke	Alslev Kirke
Skovlund Kirke	Børsmose Kirke	Fåborg Kirke	Ansager Kirke
	Lønne Kirke	Horne Kirke	Henne Kirke
	Oksby Kirke	Kvong Kirke	Ho Kirke
		Lunde Kirke	Hodde Kirke
		Lydum Kirke	Janderup Kirke
		Næsbjerg Kirke	Nørre Nebel Kirke
		Strellev Kirke	Outrup Kirke
		Thorstrup Kirke	Sankt Jacobi Kirke
		Tistrup Kirke	Ølgod Kirke
		Vester Starup Kirke	
		Øse Kirke	

VURDERING I DE FEM PROVSTIER - KULTURSKATTE I YDEROMRÅDERNE

NATIONALMUSEETS VURDERING SALLING

Lav interesse	Middel interesse	Stor interesse	Meget stor interesse
	Glyngøre Kirke	Balling Kirke Brøndum Kirke Durup Kirke Fur Kirke Grønning Kirke Harre Kirke Hvidbjerg Kirke Håsum Kirke Jebjerg Kirke Junget Kirke Krejbjerg Kirke Lyby Kirke Nautrup Kirke Otting Kirke Ramsing Kirke Roslev Kirke Rybjerg Kirke Rødding Kirke Selde Kirke Sæby Kirke Thise Kirke Thorum Kirke Tøndering Kirke Vejby Kirke Vile Kirke Volling Kirke	Grinderslev Kirke Hjerk Kirke Lem Kirke Lihme Kirke Oddense Kirke Åsted Kirke

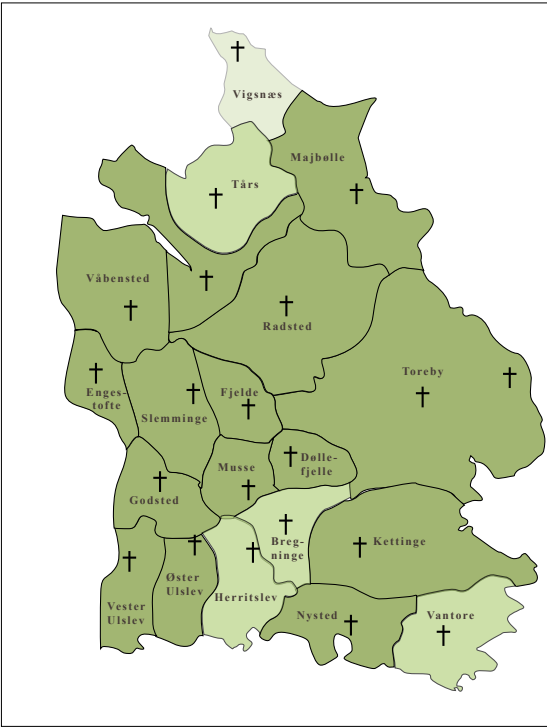
VURDERING I DE FEM PROVSTIER - KULTURSKATTE I YDEROMRÅDERNE

NATIONALMUSEETS VURDERING SALLING

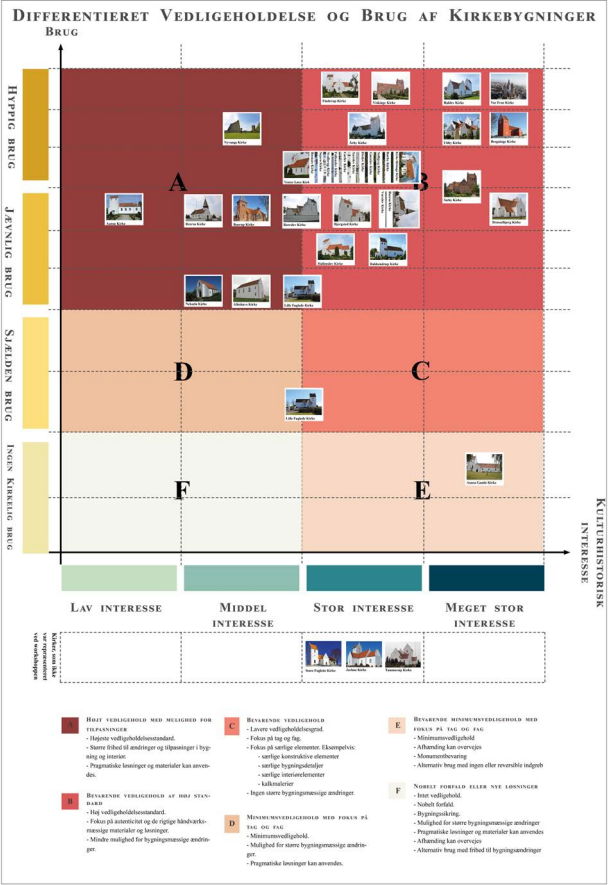
Lav interesse					Højeste interesse
	Glyngøre Kirke		Balling Kirke Brøndum Kirke Durup Kirke Grønning Kirke Hvidbjerg Kirke Jebjerg Kirke Krejbjerg Kirke Nautrup Kirke Otting Kirke Ramsing Kirke Roslev Kirke Sæby Kirke Tøndering Kirke Vile Kirke Volling Kirke	Fur Kirke Harre Kirke Håsum Kirke Junget Kirke Lyby Kirke Rybjerg Kirke Rødding Kirke Selde Kirke Thise Kirke Vejby Kirke	Grinderslev Kirke Hjerk Kirke Lem Kirke Lihme Kirke Oddense Kirke Thorum Kirke Åsted Kirke

KIRKELIVET I YDEROMRÅDERNE

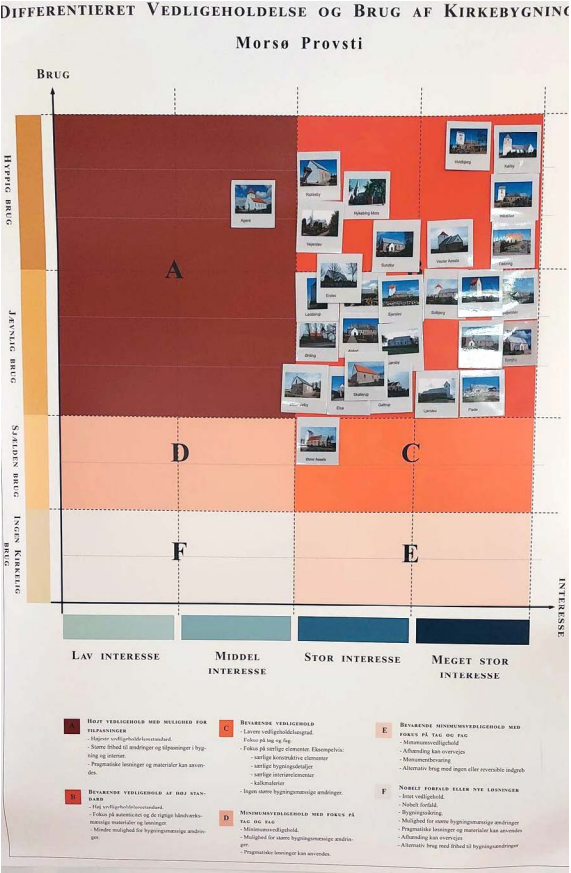
Lolland Østre Provsti

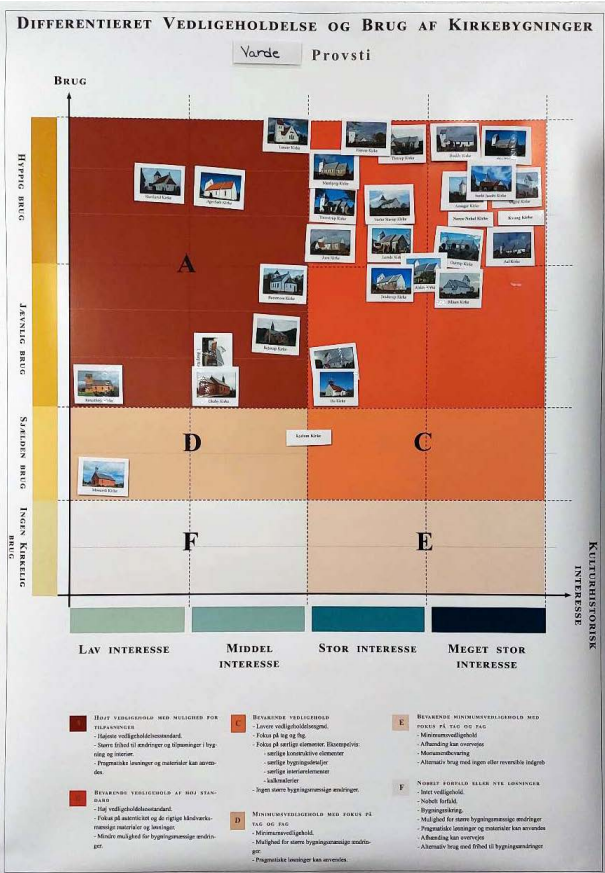
Kalundborg Provsti

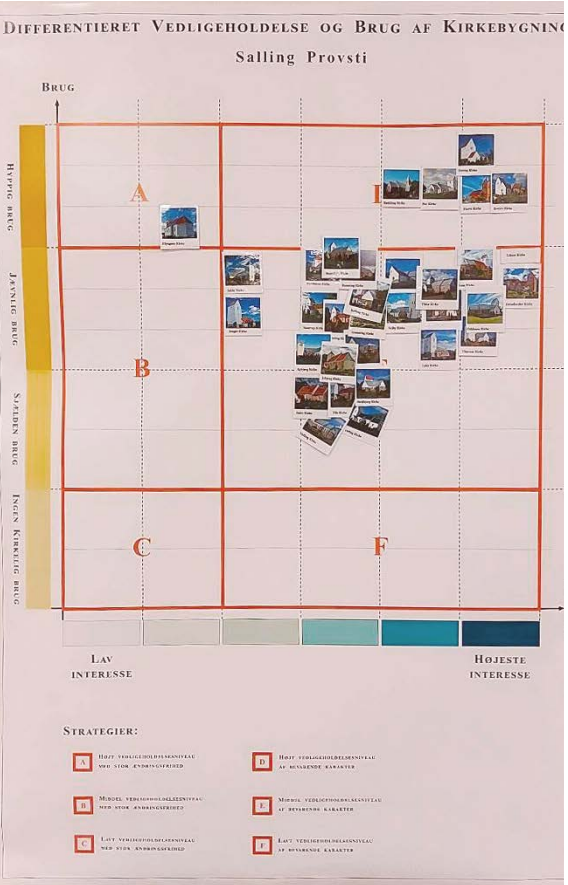
MorsøProvsti

Varde Provsti

Salling Provsti

KIRKELIVET I YDEROMRÅDERNE

160 kirker gennemgået

- Lolland Østre Provsti (21 kirker)
- Varde Provsti (37 kirker)
- Morsø Provsti (33 kirker)
- Salling Provsti (32 kirker)
- Kalundborg provsti (37 kirker)

Hvordan ser det ud i resten af landet?

Ca 40%

HYPPIG BRUG

- Daglig brug
- Ugentlig brug
Flere gange pr uge
- Ugentlig brug
Én gang pr uge

Ca 40%

JÆVNIG BRUG

- Månedlig brug
Flere gange pr md
- Månedlig brug
Én gang pr md
- Højtider og særlige handlinger

Ca 10%

SJÆLDEN BRUG

- Lejlighedskirke
- Hovedsagligt sommerkirke

Ca 1%

INGEN KIRKELIG BRUG

- Åben for besøgende, turisme og ekstern brug
- Kirken anvendes ikke

FREMADRETTEDE PROJEKTNÆRE OPMÆRKSOMHEDSPUNKTER

Styrket dialog med Nationalmuseet og kgl. bygningsinspektører

- **dialog nedbryder fordomme**

- **mere informativ hjemmeside:**

- bedre information om forskellige temaer
- information om ansøgningsproces og materiale
- oplevelse af større åbenhed

- **hyppigere og tidligere inddragelse af kgl. bygningsinspektør og Nationalmuseet via konsulentrunder**

- **inddragelse af menighedsråd i screeningsproces skal prioriteres fremadrettet**

PRAKSISÆNDRINGER MED BAGGRUND I OPLYSNING

Eliminering af overvedligehold

- vedligehold af æstetisk karakter mere end konstruktiv
- hyppige kalkninger
- maling af inventar
- måske skal man vænne sig til en anden standard?
Bygningerne kan holde til meget!

FREMADRETTEDE PROJEKTNÆRE OPMÆRKSOMHEDSPUNKTER

Provstiets særlige bygningskyndige i dag

- **den fagperson, der har det samlede overblik over provstiets bygninger**
- **bruges i dag kun ca 2 timer hvert 4. år pr kirke, ifbm. provstesyn**
- **ingen krav til kvalifikationer**

Kunne man..

- **designer et grundkursus så de bygningskyndige får et fagligt specialiceret løft (v. Nationalmuseet)**
- **etablere et fagligt forum til erfaringsdeling**
- **udvide ordningen, så de bygningskyndige står for etableringen af vedligeholdelsesplaner**
- **udvide ordningen, så de bygningskyndige i højere grad kan medvirke til prioriteringen af forestående arbejder**

AFDÆKNING AF FREMADRETTEDE TEMATIKKER

Tema 1: Demografi

Affolkningen af landdistrikterne skaber en ubalance mellem menighedens behov og kirkebygningernes placering.

AFDÆKNING AF FREMADRETTEDE TEMATIKKER

Tema 2: Ressourcer

Der mangler økonomiske såvel som menneskelige ressourcer i tyndt befolkede områder, og de få ressourcer der er, bindes i uforholdsmæssig høj grad op på drift, vedligehold og håndtering af bygninger.

AFDÆKNING AF FREMADRETTEDE TEMATIKKER

Tema 3: Tilpasning af bygningsmassen

Tilpasning af bygningsmassen ved en lukning af middelalderkirker er vanskelig. Dels fordi:

- **det ifølge lovgivning fortsat er menighedsrådet, der har ansvaret for vedligeholdelsen (så det kræver stadig de menneskelige og økonomiske ressourcer, der ikke er til stede)**
- **en kirke, der ikke er i brug, forfalder hurtigere end en kirke, der er i brug**
- **middelalderkirker udgør en umistelig national kulturarv, og rives ikke ned som fx andre bygninger i affolkede områder**
- **danskerne nærer stærke følelser for deres kirkebygninger, og dertil kommer den tilhørende kirkegård, der nogle steder fortsat er i brug**
- **kompetenceforholdet for lukning af en kirke er ikke afklaret. Hvem kan (og hvem bør kunne) indstille en kirke til at blive lukket ud over det lokale menighedsråd?**

AFDÆKNING AF FREMADRETTEDE TEMATIKKER

Tema 4: Salg, fredning og anvendelse

Tilpasning af bygningsmassen ved evt. salg af middelalderkirker er også vanskelig. Dels fordi:

- **kirker opført før 1536 automatisk er fredede og underlagt bygningsfredningsloven, dvs. at det er meget begrænset, hvad en kirke kan anvendes til**
- **en alternativ anvendelse af kirkerne vil være udfordret af, at der kun bor meget få mennesker i området**

TAK FOR OPMÆRKSOMHEDEN

PANELDEBAT

Panelet består af

Morten Larsen, Museumsinspektør, Nationalmuseet

Stig Andersen, Kgl. bygningsinspektør, Fogh og Følner

Susanne Møller, lægt menighedsrådsmedlem, Vejleby Sogn

Mette Moesgaard, Provst, Morsø Provsti

Marianne Gaarden, Biskop Lolland-Falsters Stift

